

**A Nevelési Tudásdepó projekt helye a közoktatás-fejlesztési
stratégiában, különös tekintettel az innovációs potenciál
fejlesztésének lehetőségei a nem formális és informális képzés
területén**

TÁMOP 3.2.4

HOMMAGE À ZRÍNYI

14–17 éves diákok,

**szakkörök, olvasótáborok, napközi otthonok, homogén vagy heterogén csoportok,
részére**

önállóan felhasználható, ill. tananyaghoz kapcsolható projektmunka

**Készítette: Csekő Györgyi
2011. 11. 30.**

Tartalomjegyzék

I. A programfüzet alapadatai	4
II. Hasznos tudnivalók	7
III. A program tartalma	10
IV. A program tananyaga	11
IV.1. Modul: Zrínyi-portrék	11
IV.1.1. A Zrínyi család	14
IV.1.2. Hogyan kell elkészíteni az önéletrajzot?	18
IV.1.3. Zrínyi Miklós halálának legendája	22
IV.1.4. Értékelés, önértékelés	29
IV.2. Modul: Mikszáth Kálmán: Új Zrínyiász	29
IV.2.1. A Zrínyi-hősök feltámadnak	31
IV.2.2. Korok tükrében	38
IV.2.3. A regény megoldása (médiaműfajok)	43
IV.2.4. Értékelés, önértékelés	47
IV.3. Modul: Zrínyi-ábrázolások a képzőművészetben	49
IV.3.1. Zrínyi portréja különböző képzőművészeti alkotásokon	50
IV.3.2. Készítsünk Zrínyi-portrét!	51
IV.3.3. foglalkozás: Retorika	52
IV.3.4. Értékelés, önértékelés	56
IV.4. Modul: Zrínyi és az utókor	56
IV.4.1. Zrínyi-dalok	57
IV.4.2. Szövegértés	61
IV.4.3. Értékelés, önértékelés	66
IV.5. Összegző értékelés	68
IV.5.1. Feladat: levél írása	68
I. függelék	69
Forrásjegyzék	69
Hasznos linkek	73
Letöltések	73
Mellékletek	74
II. függelék	83
Jó példák, jó gyakorlatok	83
III. függelék	84
Képjegyzék: Zrínyi-képek	84

I. PROGRAMFÜZET ALAPADATAI

A program megnevezése: *Hommage à ZRÍNYI*

Zrínyi Miklós alakja az irodalomban

Egy erkölcsi eszmény feltámadása és továbbélése...

Programcsomag könyvtári foglalkozások, olvasótábori programok, napközik, szakkörök, tehetséggondozó körök, kollégiumok részére, továbbá **10–12 órás középtávú projektorientált tanulási folyamatként is alkalmazható.**

A fejlesztő team tagjai:

Csekő Györgyi, magyartanár

Jáki Gábor, történelemtanár

Seregy Stella könyv- és médiatáros

Hosszabb ideje együtt dolgozó, összeszokott tanári team vagyunk, amely a történelem szakos, a könyv- és médiatáros, valamint a magyar szakos tanárból áll. Nemcsak a foglalkozásokat, hanem a mindennapi teendőket is megosztjuk. Amíg egyik pedagógus a foglalkozást vezeti, addig a másik elő tud készülni a másnapi feladatokra, illetve javítani tudja az elvégzett munkákat. Tudjuk, hogy a tanulás annál intenzívebb, minél jobban előkészített a megvalósítandó program, minél több érzékszervet kapcsolunk be a tanításba, s minél tervezettebb ez a folyamat. Mindez pedig hatékony irányítással, jó együttműködéssel, a meglévő technikai eszközök igénybevételével történjen. Nem kerül ki a középpontból a tanítás-tanulási folyamat, csupán érdekesebbé, konstruktívabbá, kreatívabbá válik általa. Ám igazi örömet az jelent, ha **diákjainkat a non-informális képzésre tudjuk hangolni**, s ily módon képessé tesszük őket az önálló ismeretszerzésre, hosszú távon az **önművelésre**, és igényelt szokássá, életmóddá fejlesztjük az **élethosszig tartó tanulást**. Nem óvjuk diákjainkat a számítógéptől, sőt szeretnénk megtanítani: mit, hol, hogyan lehet gyorsan megtalálni, hogyan lehet mielőbb hasznos információhoz jutni; épp ezért az internetböngésző használatára neveljük őket. Az alábbi modulok kínálta program megosztható a tanóra és a nem formális keretben végzett foglalkozások között; elvégezhető akár azonos korosztályú, akár vegyes összetételű célcsoportokkal.

A program célja:

Zrínyi Miklós, a költő és dédapja portréjának, legendájának, munkásságának mind teljesebb megismerése tanári irányítással, IKT-eszközök felhasználásával. **Ezt követően Mikszáth Kálmán: Új Zrínyiász c. regényének a feldolgozása.** E mű mind teljesebb megértése, továbbá érintőlegesen jártasság szerzése a magyarországi barokk kultúra, irodalom és művészet kibontakozásában. Néhány irodalmi, képzőművészeti Zrínyi-ábrázolás felkutatása, áttekintése. Az *Új Zrínyiász c.* regény, tartalmi, nyelvi, stilisztikai feltárása, megértése, belőle a megfelelő etikus magatartási norma levonása. A diákok érdeklődésének felkeltése a Zrínyi-kutatások iránt. Ismerjék fel Zrínyi Miklós alakját a különféle művészeti ábrázolásokban. Alakja jelkép, a magas erkölcsiség megtestesítője – ezt igazolják Kölcsey, Babits, Baka István versei, illetve a Zrínyi alakját ugyancsak megőrző prózahagyomány.

A korok tükröt tartanak egymásnak, egyikben látjuk a másikat, és fordítva; hiszen másként látja dédapját Zrínyi a barokk költő és utód, és másként a XIX. században Mikszáth Kálmán. Beszéljenek tetteik, s a róluk szóló művek!

Tervezzük a regény kínálta érdekes jelenetek felelevenítését, dramatikus játékát, a szöveg mind teljesebb feltárását, közelítve a szöveg-, médiaműfajok, valamint a retorika felől.

A Nemzeti Alaptantervhez (továbbiakban NAT) több szálon kapcsolódnak a modulok:

A 9. osztályban: Portrék a magyar barokk irodalomból – Zrínyi Miklós munkásságához, 11. osztályban: Portrék a magyar szépprózából – Mikszáth Kálmán egy regényhez köthető, a tanítandó fogalmak közül pedig: *barokk, példázat, eposz, eposzi kellék katarzis, szonett, alakzat, trópus, körmondat, legenda, irónia, ironikus, humor, szatíra, karcolat, anekdota, jelmondat, epilógus* kifejezéseket értelmezzük. A magyar nyelvi NAT-elvárások ettől jóval árnyaltabban vannak jelen, hiszen a kulturált nyelvi magatartás, a szövegértés, szóbeli és írásbeli szövegalkotás átfogja az egész munkát. A 9. osztályos tananyagból a szövegtípusokat, a 10. osztály tananyagából a retorikát emeltük be. Történelemből 10. osztályban: *Magyarország története a kora újkorban c.* fejezet tárgykörében jelenik meg Zrínyi Miklós alakja. A barokk korstílus stílusjegyeinek ismerete egyaránt megjelenik az irodalomban, a történelemben és a művészettörténetben.

E program elősegíti az együttműködést – akár a csoportban (táborban) véletlenszerűen összekerülő társakkal –, az új barátságok kialakítását, a kooperatív tanulást. Lehetőség van a különféle munkaformák megismerésére, csoportmunkára, illetve az önálló információszerzés gyakorlására, a **non-formális tanulás elősegítésére**. Szerezzenek a diákok jártasságot a nyomtatott és digitális eszközök használatában.

Ma már az internet a tizenévesek megváltozott írás-olvasási kultúrájában jelen van: nem kikerülni kell, hanem jól használni. Értelmes kereső, böngésző feladatokat adunk, jegyzeteket, táblázatokat készíthetnek, képeket, információkat gyűjthetnek. Megtanulják menteni, rendezni a gyűjtött anyagot, hogy a későbbiekben is képesek legyenek az információt szelektálni, a hasznosat pedig kreatívan felhasználni.

Cél a diákok szépérzékének, magas esztétikai igények kialakítása. Oltzuk beléjük az igényesség, a minőség elvárását!

Reflektív gondolkodásukat különféle fogalmazási gyakorlatokkal fejlesztjük: hangosan gondolkodással, támogatott felidézéssel, fogalmi kapcsolatok grafikus felidézésével, kulcsfogalmak rangsorolásával, interjú, szövegelemzés stb. módján. Egyszerű szövegalkotásokkal a tanulók íráskészsége és helyesírása is javítható.

A tárgyi környezet feltételeinek megismerésével formáljuk környezettudatos magatartásukat!

Célunk a strukturált gondolkodás kialakítása, adaptív képességfejlesztés, a kreativitás, a szövegértés fejlesztése. A kifejező és értő olvasás gyakorlása során az olvasásszeretet kialakítása, a **diákok olvasóvá nevelése**. A fogalmazókészség és a kommunikációs kompetencia növelésével: **a teljes személyiségfejlesztés**. Pedagógiailag a tanuló konstruktív életvitelre való felkészítése, a morális, önfejlesztő, értékővő magatartás kialakítása.

Mindkét Zrínyi-hős modellértékű személyként való bemutatása, életének, életelveinek megismerése. Ezt követően a vázolt program megvalósulása során várható, hogy tartalmas, gazdag Zrínyi-portrék maradnak meg a diákokban, hőseink hőökként élhetnek tovább.

A program időtartama:

12 óra (60–80 perces foglalkozások), az egyes foglalkozások között 15–20 perces szünetekkel. A programot használhatjuk **projektorientált tanulási folyamatként** is.¹

Amennyiben tábori program keretében kerül megvalósításra, javasolt időelosztás: délelőtti foglalkozás, majd délutáni túra, a környék felfedezése. Rossz idő esetén nemcsak délelőtt, hanem délután is tarthatunk foglalkozást, ám ez esetben másnap érdemes egész napos kirándulást szervezni a gyerekeknek. Legyen jó arányban a tanulás és a szabadidő-felhasználás!

A program során elsajátítandó kompetenciák (ismeretek, fejlesztett képességek, attitűdök):

A tanuló a program befejezése után:

- Legyen képes az olvasott művek megértésére és értő, élményt adó befogadására, a legkedveltebb részletek elmesélésére, továbbadására, esetleg a mű ajánlására.
- Fejlődjön szövegalkotó és szövegértő képessége.
- Megfelelő módszertani előkészítés után legyen képes az adott műfajnak megfelelő szóbeli és írásbeli önálló szövegalkotásra.
- Felismerés szintjén kritikai hozzáállással tájékozódjon az interneten elérhető e témakört érintő anyagok között.
- Megnevezés szintjén ismerje Zrínyi Miklós, a költő főbb műveit, haditetteit, sikereit, sorsát, halálát, s ismerje, tudja a dédapa Zrínyi Miklós hőstettét, halálát.
- Önálló alkalmazás szintjén ismerje az önéletrajz, a szócikk, a szónoki beszéd, a tudósítás megírásának műfaji kódját.
- Önállóan legyen képes a nyelvhasználati normák, a nyelvi, retorikai, stilisztikai–poétikai fogalmak alkalmazására.
- Ismerje fel, tudja meghatározni a barokk kor művészeti sajátosságait.
- Legyen képes a különféle Zrínyi-ábrázolások alapján egy önmaga számára értelmezett Zrínyi-portré elkészítésére.
- Tudjon különbséget tenni korszerű és idejétmúlt eszmék, hős és álhős, szabad és kiszolgáltatott, lényeges és lényegtelen között.
- Legyen képes véleményét, álláspontját kialakítani, azt írásban és szóban kreatív módon kifejezni.
- Vállalkozzon egyszerű szerepek, jelenetek felolvasására, megjelenítésére, színrevitelére.
- Alakuljon ki köztük vitaszellem az olvasottakról, álláspontjukat tanulják meg megfelelő érvekkel alátámasztani, ill. cáfolni. Tiszteljék vitapartnerüket. Értsék, ismerjék a különbséget a „meggyőzni” és a „legyőzni” fogalmak között.
- Legyen képes kulcsszavak kiemelésére, ábrába rendezésére, szavak gondolatok felidézésére képek, ábrák segítségével.
- Irányítással legyen képes új ismeretszerzésre, az információ feldolgozására, rendszerezésére.

¹ Pethőné Nagy Csilla: Módszertani kézikönyv. Budapest : Korona Kiadó, 2007. p. 167-173.

- Szerezzen minél több jártasságot a kompetenciafejlesztő gyakorlatokkal. Tudjon bánni a szöveggel, legyen képes bővíteni, tömöríteni, a lényeges gondolatokat kiemelni Tudjon vázlatos felelettervet készíteni, s az alapján összefüggő beszédet alkotni.
- Ismerje az anyaggyűjtés, a szövegátalakítás, kiemelés, rangsorolás, vázlatkészítés, jellemtérkép készítésének módját.
- Oldjon meg különféle kvízeket, rejtvényeket; végezzen memóriagyakorlatokat.
- Legyen alkalmas a kooperatív tanulásra, önellenőrzésre, értékelésre. Sajátítsa el az önértékelés, a javítás, ill. korrekció különféle formáit.
- Internet segítségével jusson önállóan hasznos ismeretekhez, majd a megadott szempontok szerint legyen képesek azokat rendszerezni. Tudjon adatbázisból meghatározott feltételek szerint adatokat kinyerni, megjeleníteni, másolni és menteni.
- Legyen képes alapvető könyvtári ismeretek használatára: bibliográfiai hivatkozás készítésére, a könyv részeinek megnevezésére, szócikkek keresésére lexikonokban, szótárakban, idézésre és hivatkozásra.

A programban alkalmazott értékelési módszerek:

Értékelés formája	Program közbeni formatív értékelés, egyéni, csoportos önértékelés.
Értékelés rendszeressége	A program és modulok végén, modul folyamán.
Értékelés tartalma	A program, illetve a modul tananyagának feldolgozása, gyakorlati feladatvégzés, esetleg produktum létrehozása.
Értékelési szempontok	A munkavégzés minősége, a véleményalkotás önállósága, az együttműködés foka, egyéni ötletek, önbizalom, vállalkozás, kitartás, vitakészség, megalapozott ítéletalkotás.
Értékelés eszköze	Feladatlappal, tanulói értékelőlappal, jutalomkoronngal.
Az értékelés után	A bírálat feldolgozása, önkorrekció.
A pedagógussal szemben támasztott elvárás az értékelés során	Hatékonyá akkor válhat az oktatás, ha a pedagógus a tanulókkal alapvetően pozitív kapcsolatot épít ki. Higgyen diákjai kreativitásában, sugározzon bizalmat, és kínálja nap mint nap a megújulás, a fejlődés lehetőségét!

II. HASZNOS TUDNIVALÓK

A program megvalósításában való előrehaladás rendszere:

A program tananyagát modulokra bontottuk. A felbontás alapját a modul során elsajátításra kerülő kompetenciák, ismeretek, motivációs elemek adják. Az egyes modulokon belüli tanulási feladatok a leckéken belüli részcélkitűzések szerint kerültek felosztásra. Minden tanulási feladathoz önellenőrzés, önértékelési, értékelési forma: kérdések, feladatok találhatóak, melyek segítségével a tanuló, illetve a foglalkozás vezetője ellenőrizheti, milyen mértékben sikerült elsajátítani a tanulási feladatban meghatározottakat. A modulok végén, azok tananyagára épülő feladatok találhatóak, melyek segítségével a foglalkozás vezetője ellenőrizni tudja a tanuló előrehaladását. A program összegző értékeléssel zárul, melynek segítségével a foglalkozás vezetője komplex módon ellenőrizheti, mennyire felelt meg a programban végzett tevékenység a célkitűzéseknek.

A tanulást segítő eszközök:

- digitális, illetve egyéb oktatástechnikai eszközök alkalmazása
- hagyományos könyvtári eszközök – nyomtatott eszközök: könyvek, tesztek
- vizuális vagy taktilis eszközök – képek, térképek, atlaszok
- interneten elérhető adatbázisok, hasznos linkek
- színes íróeszközök, tollak, kartonok, korongok
- egyszerű jelmezek, kellékek
- tacepaó: egyszerű tábla, vagy karton, amelyen a csapatok az értékelést vezetik
- jegyzetfüzet, íróeszközök

A program során alkalmazott módszerek:

Előtérbe kerültek a kooperatív munkaformák, mégis nélkülözhetetlen a **tanári magyarázat, a személyes bemutatás vagy előadás**. A Zrínyi-könyveket, valamint a Zrínyi-műveket szemléltetjük. Mivel e módszereknél a tanulók aktivitási szintje alacsony, tágabb teret kell adni a **tanár-tanuló közös munkáját** előtérbe helyező beszélgetésnek, megbeszélésnek, kérdéseknek, kérdezve kifejtésnek, vitának. A **diákok egyénileg** is fejleszthetők, pl. feladatlappal, **differenciált feladattal**, egyéb pozitív személyiségvonásokat kialakító eljárásokkal. Az egyéni munkaformákat gyakorlással lehet intenzíven elsajátítani, a fokozatosság elvét megtartva.

Az ismeretszerzés változatos módszereit anyaggyűjtéssel, szerkesztéssel, rendszerezéssel, fogalomértelmezéssel, kulcsszavak csoportosításával, feleletterv, vázlat készítésével, kiselőadással stb. sajátíthatják el. A feladatok szintje is különböző, a fokozatosság elvére épülve megtalálhatóak az egyszerű, az összetett és a bonyolultabb, sőt a képességeket igénylő önálló feladatvégzés is. Összegezve: igen jól hasznosítható a drámapedagógia, a kooperatív tanulási technika, a differenciálás, az egyéni fejlesztés és a projekt módszer. A program szakmódszertani bázisát Pethőné Nagy Csilla könyve², továbbá Falus Iván és Bábosik István didaktikája adja.

² Pethőné Nagy Csilla: *Módszertani kézikönyv*. Budapest : Korona Kiadó, 2005.

A konstruktív pedagógia és a befogadásközpontú irodalomelméleti iskolák szemléletét közvetítjük, még hozzá oly módon, hogy az irodalomtanítás módszertanának számos interaktív és reflektív technikáját mutatjuk be. A tanulás szervezésekor a konstruktív pedagógia RJR modelljének terminusait, így a **Ráhangelődés – Jelentésteremtés – Reflektálás** háromlépcsős fázisát igyekszünk megteremteni. Használjuk a pókháló, a fűrtábra, a kettéosztott napló, az asztalterítő, névlánc, a jellemterkép, játékkártya, kreatív írás, ötletbörze, interjú, jóslás, levelezés, kvízzjáték, drámajáték stb. módszerét, melyek által a tanulók tudását kívánjuk elmélyíteni.

Piktogramok a tananyagban való előrehaladás segítésére:

Olvassa el figyelmesen, keresse az interneten vagy adatbázisban!

Fontos rész

Megértést könnyítő példa

Értékelő kérdések, feladatok

Önállóan vagy csoportosan feldolgozandó feladat

III. A PROGRAM TARTALMA

Modul sorszáma	Témakör, cím	Időtartam (óra)
1.	Modul	3
2.	Modul	3
3.	Modul	3
4.	Modul	2
	Összegző értékelés	1
Σ	Összesen:	12

IV. A PROGRAM TANANYAGA

IV.1. Modul: Zrínyi-portrék

Ráhangelődés játékkal, csoportalakítás

- Zrínyi (1620-1664), mint erkölcsi eszmény, modellértékű személy bemutatása, életének, életelveinek megismerése
- Új ismeretek szerzése, ill. a meglévő, korábbi Zrínyi-ismeretek bővítése
- A költő szerepe a *Szigeti veszedelem* c. műben
- A dédapa alakja és szerepe a *Szigeti veszedelem* c. műben
- Zrínyi Miklós rejtélyes halála

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

A magyarság hőseit támasztott: Hunyadiak, Zrínyiek, Rákócziak alakja a történelmi köztudatban az elnyomott nép védelmezőjeként él. Ők voltak azok, akik a török hódítás, majd a leigázottság elleni küzdelemben hőssé emelkedtek. A török vagy osztrák elnyomók ellenében rákényszerültek saját birtokaik védelmére, tehát ezért tudott hatékony lenni a közérdek képviselése, mivel az egybeesett a magánérdekkel. Alakjuk nemcsak a magyar irodalomban és történelemben, hanem a horvát, szerb, szlovák és morva népköltészetben és irodalomban is fel-felbukkan. Két évszázados vérengző hadviselés sem volt elegendő, hogy megtörjék ezeknek a népeknek az ellenállását. A 16–18. század, majd a későbbi századok eleven emlékezte is tovább vitte a népi és irodalmi tudatot, ám alakjuk semmit sem halványult azóta sem. Előbb ragadjuk ki közülük a költő Zrínyi Miklóst, a civilizációtörténet kiemelkedő személyiségét, ismerjük meg alakját, életcélját, munkáit, s az általa képviselt eszméket!

Az első modul három foglalkozásból áll:

Első lépés a játékos témára hangolódás, majd a csoportalakítás. Ezt követően az egyes feladatokat más-más módszerrel végezhetjük pl.: 4-6 fős kooperatív, heterogén csoportokban. A gyerekek egymást segítik: az erősebben motiváltak a részfeladatokat ügyesen megosztják, az eredményeket összehangolják, sőt szintézisre is képesek válnak. Dolgozhatnak csoportban vagy párban, kipróbálhatják a pókhálóábra, a táblázatkészítés, a kooperatív vita stb. módszereket.

Feltételek:

- Néhány olyan asztal, amely köré egy-egy csoport le tud ülni.
- Legyen internetelérhetőség, esetleg nyomtató is.
- Ismerjék a Google-kereső használatát.
- Történelmi- és Irodalomtörténeti atlasz használata (csoportonként 1-1 db).
- A feladatmegoldáshoz szükséges könyvek, szótárak, lexikonok stb.

A gyakorolásnak számos formája van. Amennyiben látjuk, hogy valamely formát igazán megkedvelték a gyerekek, akkor engedjük, hogy élvezzék, s addig

játsszák, amíg kedvük tartja. A jó játékok tovább folytatódnak, illetve újra és újra felbukkannak.

Bevezetés

Ebben a modulban megtudjuk: **Ki is volt valójában Zrínyi Miklós?**

- megismerkedünk a Zrínyi-családdal
- szócikket írunk a Zrínyi-hősökről
- elsajátítjuk az önéletrajz-készítés technikáját
- elgondolkodunk a költő Zrínyi rejtélyes halálán
- áttekintjük a legenda műfaj sajátosságait
- jelmondatot írunk
- értékeljük a csoport és a csoporttagok munkáját

A modul elvégzése után a tanuló képes:

- keresőfelületek használatára
- önállóan elvégezni egy részfeladatot
- hiányos mondatokat szöveggé formálni
- egy jelmondat (szlogen) felismerésére, megfogalmazására
- a legenda műfaji jegyeinek felismerésére
- önálló szócikkírásra
- önéletrajzot készíteni, az önéletrajzírás szabályait alkalmazni
- önmagát reálisan értékelni
- az ismereteit rendszerezni, néhány problémára reflektálni
- véleményét, álláspontját világosan megfogalmazni stb.

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után képes lesz:

- Zrínyi Miklós pályaképének a bemutatására
- Zrínyi főbb műveinek felismerésére
- egy önéletrajz megszerkesztésére
- a jelmondat felismerésére, adott helyzetben való használatára és megírására
- adott adathalmaz szempontok szerint osztályozására
- a legenda műfaj elkülönítésére
- gondolatainak érvekkel való alátámasztására
- kérdések szabatos, lényegre törő megválaszolására
- világos, közérthető kommunikálásra
- önmagával szemben magasabb igényeket támasztani
- társaira való tekintettel aktívan, igyekezettel, hozzáértéssel dolgozni

IV.1.1. A Zrínyi család

A tananyag és a feldolgozás részletes bemutatása

IV.1.1.1. Játék: Adj király katonát!

Játékidő: 10-15 perc

Játékleírás: 1. sz. melléklet

IV.1.1.2. Csoportalakítás

Idő: 10 perc

a) A csoportalakítás egyben a munkamódszer keretét is megadja.

Az egyik asztalon néhány közmondás van annyi részre feldarabolva, amennyi az egyes csoportok létszáma. A példa 6 fős heterogén csoportokat (eltérő képességek, egyéni haladási ütem, saját tanulási stílus, eltérő szociális háttér) feltételez. **(Lásd: 2. sz. melléklet közmondáskártyák.)**

Felkérjük a diákokat, húzzanak egy-egy részt, és próbálják a mozaikokat értelmes közmondásokká illeszteni. Az összeillő darabok tulajdonosai alkotnak egy csoportot, akik az egymásra találás után egy asztalnál foglalnak helyet.

b) **Feladat:** Mutakozzanak be a csoport tagjai, beszélgessenek arról, ki hogyan értelmezi az adott közmondást! Hogyan illeszthető be napjaink szókincsébe ez, van-e létjogosultsága? Tudnának-e ehhez valamilyen személyes tapasztalatot kötni?

c) Az adott közmondáshoz kapcsolva válasszák meg csoportnevüket!

Írják fel egy A/3-as lap közepére az összeillesztett közmondást!

- Párválasztás csoporton belül, páros megbeszélés, gondolatok megvitatása.
- Egyéni írás a témáról.
- Forgószínpad: a diákok egymás után felolvassák gondolataikat, anélkül, hogy azokhoz megjegyzést fűznének.
- Csoportmegbeszélés: a csoporttagok megbeszélnek az elhangzottakat.
- Közös megbeszélés, gondolatmegosztás.
- A csoporttagok megegyeznek az egyetlen közös mondatban, ezt leírják a lapra a közmondás alá. Ezt követően kialakítják csoportnevüket is. Majd mindezt elmondják az egész társaságnak.
- Felolvasás.
- Értékelés korongokkal.

Ajánlott közmondások:

A)	Csata után okos a magyar.	=	Akkor tudjuk, mit kellene tennünk, amikor már utána vagyunk a dolgoknak.
B)	Csak annak tetszik a hadakozás, aki nem próbálta.	=	Aki tudja, mi a háború, nem kívánhatja.
C)	Hadakozás és gonoszság együtt járó szomszédság.	=	A háború szabad utat enged az emberi gonoszságnak..
D)	Inába száll a bátorsága.	=	Megijed, ijedtében elfut.
E)	Ügyes, mint a süket kutya, erre hívják és arra szalad.	=	Nagyon ügyetlen, értetlen ember (táj. gúnyos)
F)	Idővel, dérral a kökény is megérik.	=	Mindennek eljön egyszer az ideje; a szorgalom meghozza gyümölcsét; idővel minden jóra fordulhat.

IV.1.1.3. Rávezető beszélgetés:

Félkörben ülnek le a gyerekek. Tarthatjuk a foglalkozást a szabadban is.

Soroljunk fel a magyar történelemből híres hadvezéreket! Ha ügyesek, akár **névlánccal** is végezhetjük! A játék lényege, hogy a név utolsó betűjével kezdünk egy újabb nevet. A név lehet magyar, angol, kínai vagy bármilyen. Amennyiben nehéz lenne összegyűjteni a hadvezérek nevét, abban az esetben segítségükre lehet az alábbi feladat.

3. sz. melléklet: Játékhoz ajánlott hadvezérek névjegyzéke

[hu.wikipedia.org/wiki/Kategória: Hadvezérek](http://hu.wikipedia.org/wiki/Kategória:Hadvezérek)

IV.1.1.3.1. Gyűjtsd össze a magyar hadvezérek nevét!

(A cél érdekében érdemes akár szűkíteni is a feladatot.)

A felsorolt neveket tedd betűrendbe! Ügyelj a tulajdonnevek helyesírására!

Nézz utána a helyesírási szótárban, ha bizonytalan vagy!

Pl.: Alvinczi József, Beriszló Péter, Csanád vezér, Dobó István, Görgey Artúr, Hunyadi János, Kinizsi Pál, Szilágyi Mihály, Thury György, Tomori Pál, Wesselényi Ferenc, Zrínyi Ilona, Zrínyi Miklós (a költő), Zrínyi Miklós az 1556-os hős, Zrínyi Péter.

.....

Ebben a játékban kiderül, hogy a dédapát is Zrínyi Miklósnak hívták, akárcsak a költőt.

IV.1.1.4. Asztalterítő-technika

Írjátok le, mit hallottatok, mit tudtok Zrínyi Miklósról!

A/3-as lapra minden csoporttag írja rá, a tudását, amit gondol, (mindenki más-más színnel dolgozzon), majd a lap közepére gyűjtsétek össze az általatok a lényegesnek tartott fogalmakat!

IV.1.1.5. Tanári bemutatással a Zrínyi család történetének rövid áttekintése

Ezt a részegységet, a **figyelemfelkeltő kiselőadást** a foglalkozást vezető történelemtanár vagy a magyartanár meséli el.

A kiselőadás elemei:

Eredeti családi nevük, azok eredeztetése, a családfa, Pázmány Péter szerepe a Zrínyi-gyerekek neveltetésében, a hősi halált halt dédapa, Zrínyi Miklós (költő) műveltsége, olasz könyvtára, híres képgyűjteménye, fényes udvartartása és díszkertje, irodalmi munkássága, tragikus sorsú testvére, Zrínyi Péter halála, stb. Irodalomtörténeti atlasz – a Zrínyi-birtok, Zrínyi hadjáratai, politikai küzdelme. (A haláláról most még ne essen szó, mivel a későbbiekben bővebben is tárgyaljuk!)

IV.1.1.5.1. Feladat: gyűjtsük össze emlékezetből az elhangzott kulcsszókat!

A diákok spontán szóbeli megnyilatkozása.

Várható kifejezések:

részt vett a törökellenes harcokban, 1508–1566, horvát-dalmát származás, az 1566-os szigetvári hős, a család vagyona marhakereskedelemből³ származott, 1620–1664, költő, politikus, hadvezér, nemcsak a Habsburgok oldalán harcolt, csatát vívott az Erdélyi Fejedelemség ellen is, felismerte, hogy a Habsburgok és a magyarok érdekei nem egyeznek meg, királyhűség, 1648-ban megkapta a horvát báni címet, gazdag magánkönyvtára volt, katonai és politikai önállósodás, nemzeti hadsereg felállítását szorgalmazta, önálló magyar királyság terve, Zrínyi-újvár feladata a török megállítására, a dunántúli erők főparancsnoka, téli hadjárat, Az Adriai tengernek Syrenája, vadkanvadászat közben életét vesztette, I. Szulejmán szultán 1566-ban, hogy megbüntesse Zrínyit, százezres hadával ostrom alá vette a szigetvári várat, 2500 emberrel védte Szigetet, királyi adományként megszerezte a Muraközt Csáktornyával, a törököt Segesdnél megverte, 1566. szeptember 8-án Zrínyi a 300 főre fogyatkozott védősereggel kitört a lángokban álló belső várból, a törökök elfogták és lefejezték, fejét megfélemlítésül lándzsára tűzve küldték el a császári seregeknek, a törökök elfogták és lefejezték

³ Ugyanakkor „igen élénk tengeri kereskedelmet folytattak gabonával, faárukkal, bőrökkel, olajjal, ipari készítményekkel, sóval és más, a korban rendkívül nagy értékkel bíró árucikkkel” is.
Perjés Géza: Zrínyi Miklós és kora. Budapest : Osiris Kiadó, 2002. p. 40.

IV.1.1.5.2. Válogassátok szét a kulcsszavakat, s rendezzétek a halmazábrába aszerint, hogy melyik Zrínyi Miklóstra jellemző az adott kifejezés!

A csoport könnyen és hatékonyan képes különválogatni az azonosságokat és a különbözőségeket, ha Venn-diagram szemléltetéssel dolgoztatjuk őket:

Zrínyi Miklós

(a dédapa)

részt vett a törökellenes harcokban

horvát-dalmát származás

1508–1566

az 1556-os szigetvári hős

a család vagyona marhakereskedelemből származott

királyi adományként megszerezte a Muraközt Csáktornyaival

I. Szulejmán szultán 1566-ban, hogy megbüntesse Zrínyit, százezres hadával ostrom alá vette a szigetvári várat

2500 emberrel védte Szigetet

a törököt Segesdnél megverte

1566. szeptember 8-án Zrínyi a 300 főre fogyatkozott védősereggel kitért a lángokban álló belső várból

a törökök elfogták és lefejezték

fejét megfélemlítésül lándzsára tűzve küldték el a császári seregeknek

Zrínyi Miklós (a költő)

1620–1664

költő, politikus, hadvezér

Nemcsak a Habsburgok oldalán harcolt, hanem harcolt az Erdélyi Fejedelemség ellen is.

1648-ban megkapta a horvát báni címet, felismerte, hogy a Habsburgok és a magyarok érdekei nem egyeznek meg

gazdag magánkönyvtára volt

önálló magyar királyság terve

Zrínyi-újvár

nemzeti hadsereg felállítását szorgalmazta

téli hadjárat

az Adriai tengernek Syrenája

vadkanvadászat közben életét vesztette

királyhűség,
rész vett a törökellenes harcokban,
horvát-dalmát származás

IV.1.1.5.3. Értékeljük frontálisan a táblázat kitöltését!

Ezt követően mindenki a saját megoldását is ellenőrzi.

Számláld össze, ellenőrizd, hogy miben tér el megoldásod a megoldó kulcstól!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

IV.1.1.5.4. Írj szócikket az általad választott Zrínyi-hősről! (kb.15 perc)

Megoldási javaslat: a 4. sz. mellékletben.

A csoporttagok párban dolgoznak. Megírják a szócikket, majd korrigálják egymás munkáját. Közösén döntenek arról is, hogy ki fogja hangosan felolvasni.

Értékelés: a jól megírt szócikkekért adható: 5-4-3-2-1 db korong.

.....

.....

IV.1.1.5.5. Értékelj néhány kulcsszóval a felolvasott szócikkeket!

Tartalmas, tömör, a lényegi állításokat tartalmazza, valóban kiderül, ki volt a költő-hadvezér Zrínyi Miklós stb.

IV.1.1.6. Nézz utána Google-kereséssel, hogyan kapcsolódnak ők Zrínyi Miklós költőhöz! Néhány kulcsszóval válaszolj!

Brebiri (Subic) György – 1347-ben Nagy Lajos király hűségéért neki ajándékozta a horvátországi Zrin várát. Ettől fogva kezdik használni a dalmáciai De Brebiri családból származók a Zrini (Zrínyi) nevet. **A Zrínyi grófok családjának Subic III. György brebiri gróf volt az őse.** Tehát a szigetvári Zrínyi Miklósnak **a szépapja volt.**⁴

Zrínyi Miklós – **a költő dédapja**, szigetvári hős (1508k.–1566). Vagyont szerzett, kiterjesztette a család hatalmát. Részt vett a törökellenes harcokban.

Zrínyi György – **a költő édesapja**. Korai halála (1626) után a Zrínyi árvák főgámja a király, nevelésük irányítója pedig Pázmány Péter.

⁴ A Pallas Nagy Lexikona. 16. kötet. Budapest : Pallas Irodalmi és Nyomdai Rt., 1897. p. 1178.

Zrínyi Péter – (1621–1671) – **a költő öccse**, maga is katona. Testvére verseskötetét, benne az eposszal ő fordította horvát nyelvre (*Adrianszkoga mora Syrena Velence*, 1660). 1671-ben Bécsújhelyen, Frangepán Ferencsel együtt kivégezték az 1670-es Habsburg-ellenes felkelés kiobbantásáért.

Zrínyi Ilona – (1543–1703) – Zrínyi Péter lánya, **a költő Zrínyi Miklós unokahúga**, Munkács várának védője, II. Rákóczi Ferenc édesanyja.

Lépünk tovább!

IV.1.2. Hogyan kell elkészíteni az önéletrajzt?

IV.1.2.1. Milyen alkalomból írunk önéletrajzt?

Kulcsszókkal: álláspályázat, munkával kapcsolatos feladatokhoz is szükséges lehet, továbbtanuláshoz stb.

Milyen adatok szerepelnek az önéletrajzban?

Kulcsszókkal rögzítjük: személyes információk, születési adatok, iskolai végzettség, szakismeret, munkahelyek, eltöltött gyakorlat, érdeklődési kör, formája: hagyományos, modern típusú, szakmai vagy Europass-önéletrajz stb.

Néhány jó tanács az önéletrajzod elkészítéséhez:

- Sose íj valótlan információkat, valótlan adatokat!
- Jelöld meg, milyen célból készül az önéletrajzod!
- Minden információ csak egyszer szerepeljen! Kerüld a szóismétlést!
- Ügyelj a helyesíráásra!
- Legyen tetszetős és áttekinthető az írásod!
- Olvasd át többször az elkészült önéletrajzot!
- Ne feledd az elérhetőségedet (név, cím, telefonszám, e-mail) feltüntetni az önéletrajz elején!

Válassz ki a listából egy tanácsot, s indokold meg, miért tartod azt fontosnak!

Valótlan szöveggel a hitelességedet teszed tönkre. Ha kiderül, hogy állításod hazug, soha többé, vagy csak igen nagy nehézségek árán tudod visszaszerezni a becsületedet. Téves adatokkal szándékosan téveszted meg az embereket.

.....

.....

Lapozz vissza a Venn-diagramhoz! Olvasd el a rendezett adatokat, majd készítsd el egyes szám 1. személyben a költő Zrínyi Miklós önéletrajzát!

Tanári kiegészítésként lásd: az 5. sz. mellékletet, a Zrínyi-pályaképet!

Például:

Önéletrajz

1620. május 1-jén születtem Ozaly várában, a szigetvári hős dédunokájaként. Apám, Zrínyi György gróf, anyám Széchy Magdolna, 1621-ben született öcsém, Zrínyi Péter. Testvéremmel korán árvaságra jutottunk.

Iskoláimat Grazban, Bécsben és Nagyszombatban végeztem, majd Itáliában tanulmányúton jártam. A családi hagyományokat követve részt vettem a törökellenes harcokban. Családunk a török balkáni megjelenése óta harcolt birtokai védelmében. Az országban folyó politika is meglehetősen érdekelt. 1646-ban feleségül vettem Draskovich Mária Eusébiát. 1648-ban horvát bán lettem. 1650-ben meghalt első feleségem, két év múlva Bécsben felségül vettem Löbl Mária Zsófiát. 1663–64-ben folytattam a téli hadjáratot, s meglehetősen eredményes hadisikereket értem el. A bécsi udvar mégsem nézte ezt jó szemmel, békét kötött a szultánnal, s én elvesztettem, nem tudtam megmenteni Zrínyi-Újvárat; a Habsburgok átengedték a töröknek.

1651-ben *Szigeti veszedelem* címmel egy barokk eposzban hősi halált halt dédapámnak állítottam emléket.

Érdeklődési köröm főleg a haditudományokra terjed ki. Már katonapolitikai írásaim is megjelentek: 1646-ban a *Tábori kis tracta*, majd néhány év múlva a *Vitéz hadnagy*, *Az török áfium ellen való orvosság* stb.

Szabadidőmben írogatok és vadászni járok Csáktornyára. Holnap is kirándulni megyek a kursaneci erdőbe.

Csáktornya, 1664. nov. 17.

Gróf Zrínyi Miklós

IV.1.2.2. Jelöld azokat az állításokat, amelyekkel te is egyetértesz!

Idő: 1 perc

- **Ne legyen túl hosszú a szöveg terjedelme!**
- **Legyen könnyen áttekinthető!**
- Tartalmazzon minél több adatot!
- **Az adatok feleljenek meg a valóságnak!**
- **Minden információ csak egyszer szerepeljen!**
- Foglalja egybe az összes személyes adatot, a szakmai életben elért sikereket!
- **Ne maradjanak benne „nagy fehér foltok”!**
- **Jelölje a szerzett bizonyítványok fajtáját, fokát, minősítését, továbbá azt is, hogy melyik évben szerezte!**
- **A célkitűzés legyen világos, közérthető!**

Kinek a munkáját tartottad a legjobbnak:

- a) vázlatírásnál?
- b) az önéletrajz bemutatásánál?

Írd le/mondd el, miért!

a).....

b).....

Milyen részfeladatokat vállaltál? Sorold fel!

.....

IV.1.2.2.1. Nevez meg néhány költőt, akinek már megismerkedtél az önéletrajzával!

József Attila: Curriculum vitae

Örkény István: Egyperces életrajz – **Lásd a 6. sz. mellékletet!**

Miben tér el az írók önéletrajza az általad készítettől?

Humor, irónia, nyelvi lelemény, választékos szóhasználat, formai előírások tekintetében, stb.

Ajánlás – kitekintő:

Curriculum vitae: 30 kortárs magyar író önéletrajza. Szerk. és gond. Tárnok Zoltán.
 Budapest : Kortárs Kiadó, 1995. ISBN 963 8464 30 5

IV.1.2.3. Feladat: Gyűjtsétek össze Zrínyi Miklós főbb műveit Google-keresés és MEK-keresés segítségével vagy a mellékelt pályaképet felhasználva!

A feladat elvégzése után Zrínyi műveinek bemutatása, kézbe adása, rövid ismertetése következzen!

- *Tábori kis tracta* – egy átfogó katonai kézikönyv
- *A Vitéz hadnagy* – katonai elmélkedések laza gyűjteménye
- *Mátyás király életéről való elmélkedések* – ebben a munkájában Mátyást tartja az ideális uralkodónak
- *Ne bántsd a magyart! Az török áfium ellen való orvosság* c. – nagyhatású tanulmányának első részében a helyzetképet rajzolja föl
- *Adriai tengernek syrenaia* – ez a kötet tartalmazza szerelmes verseit, az ún. idilliumokat, epigrammákat, a *Feszületre* című ódát, a *Szigeti veszedelem* c. eposzt, végül a kötetet a *Peroratio*, majd néhány epigramma zárja.

Megjegyzés: *Szigeti veszedelem* c. mű kézbevételekor tudatosítsuk, hogy a magyar irodalomban Zrínyi új műfajt honosított meg: **a barokk eposzt**.

Feleleveníthetjük a barokk eposz sajátosságait: az **invokációt**: a költő a barokk korhoz híven Szűz Máriától kér segítséget műve megírásához a múzsa helyett.

Zrínyi Miklóst, Szigetvár kapitányát a barokk eszmének megfelelően mint Isten katonáját mutatja be, aki tudatosan vállalja a harcot – Athleta Christi.

Csodákat alkalmaz: Zrínyi ugyan keveset használ a történelmi hitelesség kedvéért. A csodákat az isteni és az ördögi erők harca hozza létre – Alecto fúria, a háromszor meghajló feszület, a látomások stb. **Az eposz tárgya:** Szigetvár ostromát a költő a keresztény Európa és a magyarság dicső, sorsdöntő harcának mutatja be; eposzi jelentőségűvé emeli Szigetvár ostromát. – Arany János által említett paradox tétel.

Stílusa: a műben erőteljes a barokkos, színes nyelvhasználat, a körmondatok, monumentális képek, ilyen a hadsereg bemutatása, továbbá hasonlatai, jelzői, az alá- és fölérendeltség ellenére érvényesülő harmónia, a bonyolult cselekmény, a leírásokban megjelenő túldíszítettség (pl.: Zrínyi ruhájának bemutatása) – az érzelmek nagy erejű ábrázolása: barátság, szerelem hűség, hősiesség, hit, tükörsorsok bemutatása, költői túlzások – Zrínyi öli meg Szulimánt.

Barokk motívum: Zrínyi és seregének mennybemenetele.

Érdeemes rákérdezni a **barokk** szó fogalmára, s a Művészettörténeti atlasz segítségével a stílusjegyeket rögzíteni.

IV.1.2.4. A feladat kiosztása

Szabadidőben végezhető kutatási feladat: gyűjtsétek Zrínyi-ábrázolásokat Google-kereséssel (festményeket, szobrokat, grafikákat, rézkarcokat stb.)!

Ennek a feladatnak az ellenőrzése a 3. modulban történik.

IV.1.3. Zrínyi Miklós halálának legendája

A költő Zrínyi Miklós rejtélyes haláról szerezhetsz információkat.

A foglalkozás időtartama kb. 60 perc.

Hogyan halt meg a Zrínyi Miklós? Jelezzétek kulcsszavakkal a lényeges információkat pókhálóábrán!

Ismerjétek meg a forrásokat! Valóban vadkan ölte meg Zrínyit? Gyűjtsétek össze érveiteket az alábbi szövegekből! Rendezetek vitát! Fogalmazzátok meg álláspontotokat!

Bemutatásra kerül Bethlen Miklós *Emlékirat c.* művének részlete, a történész Jankovics József: *Egy vaddisznó átváltozásai* – Jankovics József álláspontja, továbbá a Pallas Nagy Lexikonban közölt szócikk.

a) Bethlen Miklós *Emlékirat c.* művének részlete

„No, elmenénk vadászni. Ő maga levetvén a nagy bő csizmát, melyeket a telekes bocskorra is felvonhatott, puskával béméne, és szokása szerint csak egyedül búkálván, löve egy nagy emse disznót, a gyalogosok is lövének egyet a hálónál, s vége lón a vadászatnak. Kisereglénk a hintóhoz, az úr is, hogy immár hazamenjünk; estefelé is vala. Azonban odahozá a fátum egy Póka nevű jágerét, ki mondá horvátul: Én egy kant sebesítettem, mentem a vérin, ha utána mennénk, elveszthetnők. Az úr mindjárt mondá nekünk Zichyvel ketten, látván, hogy el akarunk menni véle: Öcsémuraim, kegyelmetek csak maradjon itt; Vitnyédinek, Guzics kapitánynak: Csak beszélgessen itt kegyelmetek öcsém uramékkal, csak meglátom, mit mond ez a bolond, t. i. Póka, mindjárt visszajövök. Csak bocskorban lóra kapott, stuc kezében, Póka után elnyargala; egy sabaudus (szavoyai), Majláni nevű ifjú gavallér, Guzics öccse, inasa, meg egy Angelo nevű kedves olasz inasa és a lovász nyargalának utána; mü ott a hintónál beszélgeténk. Egyszer csak hamar ihol nyargal Guzics, mondja a bátyjának: Hamar a hintót, oda az úr. Menénk amint a hintó nyargalhat és osztán gyalog a sűrűbe béfuték én, hát ott fekszik, még a balkezében, amint tetszett, a pulzus gyengén vert, de szeme sem volt nyitva, sem szólt, csak meghala. Majláni így beszélt: hogy amint Póka után bément a disznó vérén az erdőbe, amíg ők a lovakat kötözték, csak hallják a jaj-szót; Póka szava volt. Majláni legelőbb érkezék, hát Póka egy horgas fán, az úr arccal a földön, s a kan a hátán; ő hozzáló, elfut a disznó, érkezik Guzics és Angelo. Az úr felkél s mondja: Rútul bánék vélem a disznó, de ihol egy fa (melyet csatákon is magával hordozott) sebtében állítsátok meg a sebnek vérét véle, az arra igen jó. Eléggé próbálták véle, de hijába, csak elfolyt a vére, először ülni, osztán hanyatt fekünni, végre csak meg kelle halnia, mert a fején három seb vala...”

Bethlen Miklós Emlékirata

b) Jankovics József: Egy vaddisznó átváltozásai (részlet)

„A magyar történelemnek egyik legtöbbet emlegetett, legrejtélyesebb halálesete, a 17. századi költő-hadvezér, Zrínyi Miklós tragédiája. Egyben az egyik legtöbbet vitatott is, hiszen sem a kortársak, sem a kései utókor nem tudta elfogadni a véletlen vadászbaleset teóriáját: ily értelmetlen és ostoba halállal nem hunyhat ki a század egyik legragyogóbb elméjének, legjobb elméleti és gyakorlati hadvezetőjének, a bátor és nagy erejű férfinak csillaga. Műkedvelők és szakkutatók tucatjai eredtek a történések nyomába, tettek kísérletet ezért a Habsburg-udvar kezdeményezte politikai gyilkosság verziójának kidolgozására és alátámasztására. Konceptiójuk azonban bármily kedves is a magyar fülnek, mindmáig megmaradt a fantazmagória világában. S ott is marad mindaddig, amíg nem rendezzük a két hitelt érdemlő dokumentum közül legalább az egyikkel: vagy az orgyilkos saját kezű beismerő nyilatkozatával, vagy a felbujtó, illetőleg a megrendelő utasításával.

Lássuk a tényeket!

Illetve tények nincsenek, egyetlen tény van csupán: 1664. november 18-án délután négy és öt óra között a Csáktornyához közeli kursaneci erdőben, vaddisznóvadászat közben meghalt a „Magyar Mars”, Zrínyi Miklós. A halál hogyanjáról és mikéntjéről, a gyilkos „személyéről” vannak ugyan ismereteink, egybehangzóan is, csak az a bökkenő, hogy jogi értelemben véve egyik sem hiteles szemtanútól ered. Az összes közvetlen forrású elbeszélés – levelek – másodkézből származik, miként a legrészletesebb beszámoló, Bethlen Miklós fent idézett sorai is, olyan személyektől ered, (Vitnyédi István, Zichy Pál, Esterházy Pál), akik jelen voltak ugyan a vadászon, de – éppen Zrínyi utasítására – egy tisztáson beszélgetve várokoztak a megsebesített vadkan nyomába eredő Zrínyire, így magát a véres tragédiát nem láthatták. Sőt újabb bökkenő: elbeszélésünk éppen azoknak a beszámolóján alapul, – a bánt az erdőbe visszahívó Póka vadász, vagy a Zrínyit leterítő állatra rálövő Majlát –, akiket a közvetlen vagy a kései utókor orgyilkossággal gyanúsított. A valósághoz éppen ezért nem juthatunk közelebb: tudatosan irányított elbeszélés elbeszélése áll csupán rendelkezésünkre.”

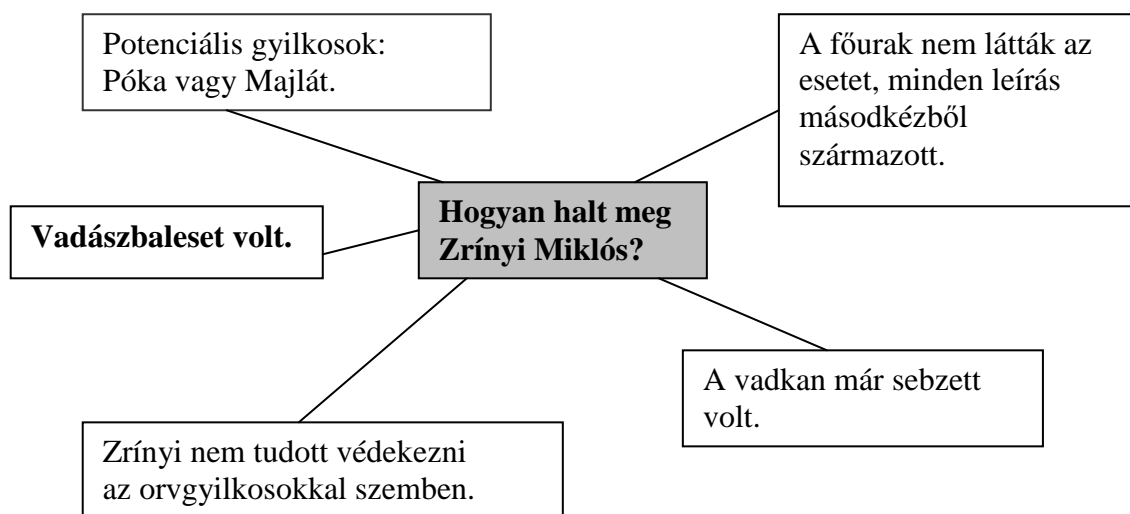
c) A Pallas lexikonban ez áll:

«*Zrínyifalva*⁵ (Kurzsanec) kisközség Zala vm. csáktornyai járásában (1891) 328 horvát lakos. A z.-i erdőben (a Dráva közelében) áll Zrínyi Miklós grófnak a költőnek kőszobra, melynek feliratából az tűnik ki, hogy Zrínyit vadászat alkalmával a vadkan ölte meg, míg Gróf Zrínyi Miklós a költő halála c. műben E. Dervarics Kálmán minden kételyt kizáró adatok nyomán bebizonyította, hogy Zrínyit 1664. nov. 18. esti 5–6 óra közt bécsi kormány által felfogadott Póka István vadász orozva lötte agyon.»

⁵ A Pallas Nagy Lexikona. 16. kötet. Budapest : Pallas Irodalmi és Nyomdai Rt., 1897. p. 1183.

IV.1.3.1. Törekedj önálló véleményformálásra, saját álláspontod kialakítására a fenti cikkek alapján; hely, idő, vadásztársak megnevezése, váratlan esemény: Zrínyi visszafordul a megsebzett vadkan miatt stb!

Fogalmazd meg véleménynyilvánításodat néhány érveléssel alátámasztva!

a) Zrínyit a megsebzett vadkan ölhetette meg

Zrínyi közel merészkedett a megsebzett állathoz; nem hitte, hogy az újra erőre kap, s egyetlen mozdulatával a földre dönti. Zrínyi nem bírta a nagy testű, súlyos állattal, mely fölébe kerekedve agyarát a nyakába döfte.

b) Zrínyi erőszak áldozata lett

A ravasz Póka elcsalta Zrínyit, s amikor már a vadásztársaktól elég távol volt, a főúr lábába lőtt. A fájdalomtól felüvöltő jajszóra a vadkan is felfigyelt, sőt a vér szagát is megérezte. Már csak percek kérdése volt, ki lesz az áldozat.

c) személyes állásfoglalás kialakítása, legalább három érveléssel alátámasztva

Zrínyi nyitott, őszinte ember volt, a vadászat szerelmese. Számára a vadászat rítus. Nem gondolt egyébre, mint a nemes vad elejtésére. A gaz Póka törbe csalta, meglehet, hogy a Habsburg-udvar felbérelt embere volt ő valójában.

d) Képzeld magad az egyik szemtanú helyébe, meséld el a barátodnak, te hogyan láttad a költő halálát!

Idő: 5 perc

(magánéleti stílusra épülő szóhasználat)

– Géza, tudod, olyan hihetetlen az egész számomra. Tegnap én is ott voltam a hajtók között, mivel az a véletlen szerencse ért - amit még mai napig alig akarok elhinni -, hogy a Balogh Józsi helyére engem, engem választottak!

Igen, a Józsi megbetegedett, nem is volt ő jól már az előző napokban sem, gyötöri a köszvény. Szóval helyette engemet ugrasztottak. Egész nap jártuk a rengeteget; lőttek az urak már mindenféle nemes vadat, s mi hajtók is igencsak elfáradtunk a sok

gyaloglásban. Mindannyian azt vártunk, hogy mikor fújják már meg a kürtöt, hogy megpihenjünk végre. Na, ekkor jött Póka, a vadász...

IV.1.3.2. Értékelj az egyes csoportok állásfoglalását. Húzd alá azt az érvet, amelyekkel leginkább egyetértesz!

1. csoport	hihető	(döntő érv: a megsebzett vad haláltusája.....)
	nem hihető	(érv: Zrínyi és Póka birkózik a kannal.....)
2. csoport	hihető	(döntő érv: Póka meglövi Zrínyit.....)
	nem hihető	(érv: Póka egyszerű vadászbalesetnek állítja be.....)
3. csoport	hihető	(döntő érv: Póka a bécsi kormány embere.....)
	nem hihető	(érv: a gyakorlott vadászt és fegyverbíró embert egy megsebzett állat teríti le.....)
4. csoport	hihető	(döntő érv:.....)
	nem hihető	(érv:.....)

IV.1.3.2.1. Húzd alá azokat az állításokat, amelyek a legenda műfajára igazak!

Többnyire prózai formájú epikus műfaj. Középkori történetírás. **Szentek életét és csodaélményeit meséli el. Kolostorokban olvasták fel a szerzetesek és az apácák okulására.** Összefüggő előadásban mutatta be az ország vagy uralkodóház történetét. **Eredetileg latin nyelvű szövegek, melyeknek viszonylag korán megkezdődött az anyanyelvre fordítása.** A régmúlt idők eseményeit krónikaszerűen tárgyalta. A hiteles történeteket vegyítette a fikcióval. **Jellemzői: fordulatos cselekmény, gazdag jellemrajz, tanító szándék, a szórakoztatás igényével.**

IV.1.3.2.2. Mely híres tanult legendákat tudod felidézni?

Szent Gellért legendája, Szent László legendája,
Szent Margit legendája, Szent Erzsébet legendája

IV.1.3.2.3. Mely műfajjal keveredtek össze a legenda jellemzői?

geszta (latin: *gesta rerum, res gestae* 'viselt dolgok')

IV.1.3.3. Zrínyi jelmondata: „*Sors bona, nihil aliud!*” – „*Jó szerencse, semmi más!*”

Tényleg csak erre van szükségünk az életben? – beszélgetés

Hisszük, hogy értelmezni tudjuk a körülöttünk lévő világot, s nem a véletlenek vezetnek. Nem a vak szerencsére számítunk, hanem tudással, jó képességekkel vétezzük fel magunkat stb.

IV.1.3.3.1. Mi hiányzik a jelmondatból? Értelmezzük ezt a hiányos mondatot!

Az állítmány hiányzik.

Hányféleképpen lehetne befejezni ezt a jelmondatot?

Jó szerencse, semmi más (kell)	– Jó szerencse kell, semmi más!
Jó szerencse, semmi más (kellene)	– Jó szerencse, semmi más sem kellene!
Jó szerencse, semmi más (nincs szükségem)	– Jó szerencsére, semmi másra nincs szükségem!
Jó szerencse, semmi más (volt)	– Jó szerencse volt, semmi más!

IV.1.3.3.2. Nézz utána a jelmondat szó jelentésének! Rögzítsd a szóalak tartós fogalmi jelentését!

Hol tudsz utánanézni? **Lehetséges megoldás: ÉKsz.**

jelmondat fn 1. Irod. Mottóként használt idézet.

2. Vkinek, vminek az életfelfogását, céljait tömören kifejező jellemző mondat, mondás.

Szinonimái: szlogen, jelszó – hu.wikiquote.org/wiki/Szlogenek

Szlogeneket, jelszavakat használnak különböző csoportok, érdekszférák arra, hogy hosszú magyarázkodások helyett vagy mellett, egy-egy találó mondattal mintegy azonnali hatást érjenek el, egy pillanat alatt meggyőzővé váljanak, az emberek lehetőleg kívánságaik szerint cselekedjenek, kövessék őket, higgyenek nekik, vásároljanak, álljanak melléjük.

A szlogen formailag hasonlíthat a közmondásokra, a szentenciákra, a kinyilatkoztatásokra, a cáfolhatatlannak tűnő bölcsességekre.

Melyek a jelmondat nyelvileg megragadható jellemzői?

Például: rövid, frappáns, találó, jó hangzású, felszólító módú igével cselekvésre kész tet, stb.

Egy jelmondat a Mikszáth-regényben is felbukkan. Keresd meg!

D.V. Deus Videbit lat. = Isten gondoskodni fog róla (Miksa császár kedvelt jelmondata volt.)

Írjunk mi is jelmondatot! Fogalmazzuk meg mi is a tábori jelmondatunkat!

Fel a fejjel!
Tollal, szóval győzedelmeskedj!
Fontold meg minden lépésedet!
Óvd és védj a természetet!
Műveltséggel védekezz! stb.

IV.1.4. Értékelés, önértékelés

a) A csoportok munkájának értékelése

Értékelőlap kitöltése (csoportos)

Számláljuk össze a gyűjtött korongokat! Jelöljük tacepaón a csapatok pontjait!

b) Önértékelés (kérdések, feladatok stb.)

1. Mely feladatokat végeztél legszívesebben? Indokold meg, miért?

.....

.....

.....

.....

2. Milyen új ismereteket szereztél? Néhány kulcsszóval jelöld ezeket!

.....

.....

.....

.....

3. Milyen segítséget kaptál a csoportban?

.....

.....

4. Mennyire tudtál együttműködni a csoporttal? Mondattal válaszolj!

.....

.....

5. Szívesen folytatnád tovább a munkát? Röviden indokold a válaszodat!

.....

.....

.....

.....

.....

6. Ha a munkádat osztályoznod kellene, hányas osztályzatot adnál magadnak? Hányast adnál a csoportnak?

magamnak:

a csoportnak:

7. Miben szeretnél még ügyesebb lenni?

.....

.....

.....

Minden foglalkozás végén közösen összegezzük, értékeljük a foglalkozásokat. Megdicsérik, ösztönözzük, serkentjük a diákokat, alapvetően sikerorientált magatartást, egészséges versenyszellemet alakítunk ki.

c) A szaktanárok értékelése

IV.2. Modul: Mikszáth Kálmán: *Új Zrínyiász*

Tudnivalók a modul feldolgozásához:

Bevezetés

A diákok 9. osztályban már az iskolában megismerkedtek Zrínyi Miklós *Szigeti veszedelem* c. művével, ill. annak részleteivel; ezúttal az abban **hósi halált halt vitézek ismét életre kelnek**. A szereplők egy másik szövegbe lépnek át, így lesz az eposzból regény, a pátoszból paródia.

A meglehetősen nagy terjedelmű 11. osztályos tananyag miatt Mikszáth művei közül többnyire *A Tót atyafiak* c. és a *Jó palócok* c. novellagyűjteményeket, ill. a *Beszterce ostroma* c. regényt tanítjuk. A többi Mikszáth-mű feldolgozása idő hiányában elmarad. Pedig milyen sajátos az ő humora, nyelvezte, történetészvése, jellemformáló képessége akár az *Új Zrínyiász*, *A fekete város*, *A Noszty-fiú esete Tóth Marival* c. regényekben!

Cél: az *Új Zrínyiász* c. mű különféle módszerekkel történő feldolgozása az adott időkereten belül. A foglalkozások során kialakult közös élmény remélhetőleg újabb impulzust ad az olvasáshoz, újabb és újabb művek kézbe vételéhez. Mikszáth művén keresztül pedig Zrínyi Miklós méltatlanul mellőzött művei és kimagasló alakja is könnyebben megközelíthető.

Feltétel:

Már minden diák elolvasta **Mikszáth Kálmán: *Új Zrínyiász* c. művét**, ezt követően kerülhet sor a közös feldolgozásra.

Szükség lesz néhány asztalra, amely köré a csoportok le tudnak ülni.

Legyen internetelérhetőség, (csoportonként 1–1 db) esetleg nyomtató is. Ismerjék a Google-kereső használatát.

A feladatmegoldáshoz szükséges atlaszok, könyvek, szótárak, lexikonok stb.

A dramatikus játékokhoz egyszerű kellékek, amelyek akár a táborban, a napköziben vagy az iskolában fellelhetők.

Jegyzetfüzetek, tollak.

Ebben a modulban megtudjuk: Mi történt a feltámadt vitézekkel?

- Milyen helyzetet teremtett a „feltámadás”?
- Hogyan fogadták őket a 19. századi emberek?
- Milyen életlehetőség kínálkozott számukra a megváltozott körülmények után?
- Mekkora a feszültség 300 év távlatát tekintve az emberek között?
- Érdemes egyáltalán feltámadni?
- Hogyan gondolkodnak az emberek a feltámadásról?
- Milyen az a Rózer-jelenség?
- Mi vezet Zrínyi süllyedéséhez?
- Hogyan működik az igazságszolgáltatás?
- Áttekintjük a médiaműfajokat.
- Szövegeket alkotunk csoportosan és önállóan.
- Szókeresést, szóértelmezést végzünk lexikonhasználattal.
- Hivatkozásjegyzéket készítünk.

A modul elvégzése után a tanuló:

- jártasságot szerez az Értelmező kézisótár használatában
- önállóan alkot különféle médiaműfajokat
- hivatkozásjegyzéket is már önállóan készít
- találékonyságával, kreativitásával egyszerű szövegrészleteket dramatikusan megjelenít
- bizonyos jelenségeket árnyaltan, humorosan, ironikusan szemlél
- a nézőpontokat rávezetéssel vagy önállóan követi
- a sorsismétlést, szövegismétlést felismeri
- az egyes játékokban bátrabban nyilvánul meg
- önmagát és csoporttársait egyre reálisabban értékeli

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után képes lesz:

1. Mikszáth stílusának, nyelvezetének felismerésére.
2. Az íróról néhány lényeges állítás kiemelésére.
3. Képes a kulcsszavak megfogalmazására, logikai rendezésére.
4. Tudatosan fog jó címet választani, hisz megtanulta, hogy a címnek mi a szerepe.
5. Fel tudja ismerni a ritkábban használt irodalmi műfajokat, pl. az anekdotát, a karcolatot, esetleg a satírárt is.
6. Meg tudja különböztetni a humoros és az ironikus szövegeket.
7. Önállóan képes néhány médiaműfaj elkészítésére.
8. Képes a tanult fogalmakat mérlegelni, a szavak jelentéstartalmát átgondolni, s csak ezt követően szólni vagy cselekedni.
9. Vállalkozik egyszerű logikai következtetések, konklúziók megtételére.
10. Kreatív játékölteteivel egyszerű szerepjátékokra, részletek dramatikusan megjelenítésére is képes.

IV.2.1. A Zrínyi-hősök feltámadnak

Ráhangolódás

Beszéljük meg: Milyen élményeket, érzelmeket közvetített az *Új Zrínyiász* c. mű? Kik olvasták szívesen? Miért? – a tanulók spontán megnyilatkozásai.

Kinek szerzett örömet? Érdekes volt? Mi az, amit érdekesnek találtak benne? Milyen a mű hangneme? A beszélgetést kövesse a feltáró elemzés. A foglalkozások során kialakuló közös élmény pedig majd újabb impulzust ad az olvasáshoz, újabb és újabb művek kézbe vételéhez. Mikszáth művén keresztül talán Zrínyi Miklós méltatlanul mellőzött művei és kimagasló alakja is megközelíthető.

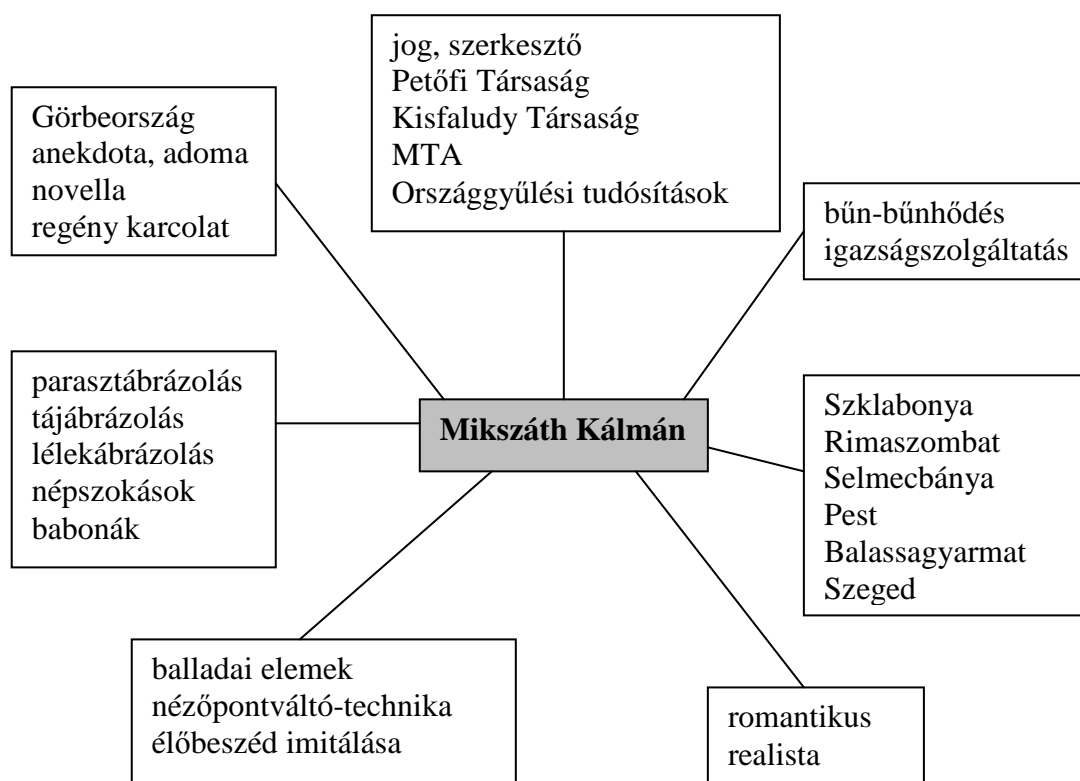
Mitől lehet ez a mű ma érdekes? Talán azért, mert nem vesztett semmit az aktualitásából, a történetek elevenek, ma is ugyanúgy átélhetőek, mint Mikszáth idejében, az emberi természet alapvetően semmit sem változott, és ezt tudta Mikszáth is. A gyerekek kedvelik a humoros, ironikus hangvételt; képesek józanul mérlegelni a tényeket, sőt a megfelelő erkölcsi értékrend kialakítása is elvárható tőlük. Csupán meg kell teremtenünk azokat a szituációkat, amelyben ők ily módon megnyilvánulhatnak. A 14-15-16 éveseket izgatja a feltámadás, mint téma, és szeretik a fantasztikus történeteket is. E témakör megfelelő az érvelés gyakorlására, vitára, sőt alkalmat ad mások nézetének tolerálására.

Miért csak ennyit? E műben oly sok játéklehetőség van, hogy a teljességről le kellett mondanunk. Valójában ötleteket, játékokat, feladatokat villantunk fel. Ez a modul a játékvezető által vagy a diákok igénye szerint tetszőlegesen bővíthető. Ebben a részben jobban érvényesülhet a gyerekek kívánsága és önállósága.

Mielőtt belemélyednénk a műbe, tekintsük át Mikszáth pályaképét az Irodalomtörténeti atlasz segítségével!

IV.2.1.1. Rögzítsd a Mikszáthoz köthető főbb információkat pókhálóábrával!

IV.2.1.2. Szómagyarázat: feltámadás – Ki mit gondol erről a fogalomról? Szóbeli megnyilatkozások. Hiszünk vagy nem hiszünk benne.

Mit ír erről a szóról a ÉKsz? Nézz utána!

Feltámadás: tn. ige 1. Vall. halott > újra életre kel, 2. elmúlt dolog visszatér, újra szokásossá válik, emlék feléled, 3. természeti erő újra feléled, mozgásba jön. stb.

Gyűjtsd össze a szó szinonimáit!

Például: feltámad, támad, feléled, életre kel, újra éled, felkerekedik, felújul, visszatér, felébred, felkel vki, vmi ellen stb.

Következtess a meglelt szóalakok alapján!

Az élet újraindulását fogalmazza meg valamennyi kifejezés.

.....

Milyen kontextusban hangzik el ez a szó általában? Írj egy-egy mondatot!

„Jézus harmadnapon feltámadt”– hirdeti a Biblia. Feltámadt a szél, ez a közelgő vihar jele. A régi népszokások felelednek megint. Megújul a nyári divat. Feltámadt benne a részvét.

.....

Milyen más műfajhagyományokkal és nem irodalmi műfajokkal teremt kapcsolatot ez a mű?

Mítosz, eposz, mese, legenda, novella, parafrázis stb.

.....

.....

Mi a közös ezekben a műfajokban?

Mindegyikben található csodás elem, a képzelet szabad szárnyalása, a ember lehetőségeinek tágabb kiterjesztése, nincsenek korlátok, kötöttségek stb.

Szövegvizsgálat. Olvasd el az alábbi szövegrészleteket!

a) A feltámadás a keresztény hit középpontja. Ha Jézus nem támadt volna fel a halálból, akkor a keresztyének hite nem túl sokat érne, mivel maga Jézus azt állította, hogy feltámad halottaiból a harmadik napon. Ellenben, ha Jézus valóban feltámadt a halottak közül, akkor feltételezhetjük azt is, hogy minden állítása igaz és egyúttal biztosak lehetünk abban, hogy van élet a halál után.

www.whoisjesus-really.com/.../403.0.html -

b) Tudod-e, hogy a „feltámadást jelölő szó a görög **anasztaszisz** szóból ered, mely jelentése *valakit felállítani*. A Krisztus előtti ókori bölcselek tudták a halott testnek a feleledése nem történik meg: "Amikor az ember egyszer meghalt és a por felszívta véré, már nincs többé feltámadás" (Aiszkhülosz: Emeniszek 647). Azonban ilyen vagy olyan formában a **feltámadás** vagy **feltámasztás** visszatérő motívum mindhárom monoteista vallásban, a kereszténységben, a judaizmusban és az iszlámban is."

hu.wikipedia.org/wiki/Feltámadás

c) János 2,19-21: „Jézus így felelt nekik: „Romboljátok le ezt a templomot, és három nap alatt felépítem.” Ezt mondták rá a zsidók: „Negyvenhat esztendeig épült ez a templom, és te három nap alatt felépítet?” Ő azonban testének templomáról beszélt.”

www.whoisjesus-really.com/.../403.0.html -

d) „...a materialista álláspont egyáltalán nem tudományosabb, mint a hívő. A halottak feltámadásának jövőbeni bekövetkeztét tudományosan nem lehet kizárni. A tudományok nem cáfolják a kinyilatkoztatás által adott megdöbbentő reménységet. Annak elutasítása csupán világnézeti előítéleteken alapul, semmi más. A feltámadás tagadása éppúgy hit, mint annak elfogadása.”

www.hetek.hu/.../a_feltamadas_tortenelmi_teny

e) A feltámadás magyarázat lehet a katonákkal őrzött, ám mégis üresen maradt sírra
Biblia – feltámadás: Máté evangéliuma 28. fejezet

Jézus feltámadása

Szombat elmúltával, a hét első napjának hajnalán a magdalai Mária és a másik Mária elment, hogy megnézze a sírt. Hirtelen nagy földrengés támadt. Az Úr angyala ugyanis leszállt az égből, odament, elhengerítette a követ és ráült. Tekintete olyan volt, mint a villám, öltözete meg, mint a hó. Az örök remegtek tőle való félelmükben, s csaknem halálra váltak. Az angyal azonban felszólította az asszonyokat: „Ne féljete! Tudom, hogy ti Jézust keressétek, akit keresztre feszítettek. Nincs itt. Feltámadt, ahogy előre megmondta. Gyertek, nézzétek meg a helyet, ahol nyugodott! Aztán siessetek, vigyétek hírül tanítványainak: Feltámadt a halálból, előttetek megy Galileába. Ott viszontlátjátok. Íme tudotokra adtam.”

Internet forrás: www.kereszteny.hu/biblia/showchapter.

Fejezd be az alábbi mondatot!

Mindazok a keresztény hívők, akik valóban hiszik, hogy Jézus feltámadt,

.... megkapják az örök élet ajándékát.

Milyen feltámadásról szóló történeteket ismertek?

Mikszáth: *Szent Péter esernyője*, Biblia Jézus csodatételei, Szabó Dezső: *Feltámadás Makucskán*, a népmesék összekaszabolt hősei, stb.

Nézzük, hogyan ment végbe a feltámadás Mikszáthnál!

Keressétek meg ezt a részletet a műben⁶, majd egy csoporttag szóban foglalja össze!

Az Úr „véletlenül” parancsot ad Gábor arkangyálnak a feltámadást jelző trombitahang megszólaltatására. Majd gyorsan visszakozik, de Zrínyiék akkor már életre keltek. Megnyílik a föld, s ezzel a több évszázados történelmi különbségek ütköztetésének játéktere.

⁶ MIKSZÁTH Kálmán: *Új Zrínyiász*. Budapest : Akkord Kiadó, cop. 2004. ISBN 963 9429 46 5 (Talentum diákkönyvtár, ISSN 1217-6931) p. 11-12.

IV.2.1.3. Értelmezzétek a mű címét, majd az alcímet is! Milyen kapcsolatban van a cím a szöveggel?

Az *Új Zrínyiász* (1908) címe Zrínyi Miklós barokk eposzának újraírását helyezi kilátásba, de nyelvi formájával a klasszikus antik eposzokat is fölidézi.

Az alcím a társadalmi és politikai satirikus rajz – a társadalmi regény műfajához utalja a szöveget.

A regényötlet – s szigetiek föltámadása – bizonyos szempontból történelmi regényként is olvasható. Az alcímben írt „rajz” szó a vázlatzerű kidolgozásra enged következtetni. A praeludium = prelúdium, lat. *előjáték*, *bevezetés* zenei kifejezés a szvit bevezető tételének, illetve a fűgát megelőző, kötetlen, fantáziaszerű tételnek, előjátéknak a megnevezése.

A regény cselekménye humoros, ironikus jelenetek, adomák, anekdoták, karcolatok modorában megírt szövegrészek laza kapcsolódásából áll. Szerkezetét tovább oldják a beiktatott epizódok, például: a *Rózeréket* bemutató fejezet.

Mikszáth a történetet oly szerkezetbe foglalja, mely nem követi a realista hagyomány folyamatos idővezetését. Kedveli az anekdoták fűzerszerű kapcsolását. A külön-külön mulatságos adomák laza férceletét az országházi vita torzképe követi, a karcolatok modorában. A történet széttöredezése ugyanakkor leépíti a teljesség illúzióját.

A kürtbe lehelt első „fujjantás”⁷ lehetőséget ad a két kor történelmi különbségeinek, gondolkodásmódjának, értékszemléletének ütköztetésére.

.....

IV.2.1.3.1. Milyen epikus hagyományokat idéz meg a regény címe?

Mítosz, Zrínyi-eposz, mese, legenda, anekdota, adoma, karcolat, travesztia = az eredeti téma újraírása stb.

Milyen a jó cím?

Tömör, rövid, figyelemfelkeltő, átfogó, stílusa: választékos, közömbös, bizalmas...

A cím tartalmi eleme: témajelölő, névcím, műfajcím...

A cím alakja: szó, szószerkezet, mondat stb.

IV.2.1.3.2. Olvasd el néma olvasással, majd állapítsd meg, melyik műfajról van szó!

Rövid szellemes, sokszor gúnyos, egyetlen problémát körüljáró, általában valamilyen valóságos eseményhez vagy személyhez kapcsolódó, tanulságra kihegyezett szépprózai műfaj. Az újságírás jellemző műfaja, mely az újságok tárcarovatában jelent meg.

Ez: a **karcolat**.

⁷ i.m. p. 11.

IV.2.1.4. Egészítsd ki értelmes szöveggé Nemeskürthy István irodalomtörténész hiányos mondatait az alábbi szavakkal!

anekdota, humor, idill, szókimondás, realizmus

Mikszáth két újítást alkalmazott a magyar szépprózában: műfajilag feltámasztotta a sajátosan és eredetien magyar**anekdotikus**..... elbeszélést, a célja felé látszólagos kitérőkkel kacskaringózó, csattanóval végződő igaz történetet, tartalmilag pedig az amerikai hírlapi tudósítások és short storyk **szókimondásával**,**realizmusával**.... mutatta be a maga korának balvégzet felé rohanó társadalmát. Mert Mikszáth tudta, hogy valami nagy változás várható, és ez minden korábbinál nagyobb társadalmi földrengés lesz.

Akik ezt kortársai közül észrevették, cinizmussal vádolták... Akik nem tudták vagy nem akarták észrevenni – azok őt a pusztuló dzsentrit megbocsátó ...**humorral**, szánakozó együttérzéssel ábrázoló Jókai-utóddá fokozták le, s a színpadra megmozdíva feldolgozott legkegyetlenebb írásait a régi jó békeidők**idilljévé**..... lágyították.

IV.2.1.4.1. Milyen helyzetet teremtett a feltámadás?

Humoros – ironikus – kételkedő – hitetlenkedő

Hogyan viszonyulnak ehhez a feltámadt vitézek? Írd ki a szövegből a megfelelő kifejezéseket!

Mi történt? Álmodtam-e? Megőrültem? Isten különös csodatétele. Azt hiszem, föltámadtunk uram.

Miért vagyunk mi itt? Hogy jutottunk ide és mi célból?

.....
.....

a) Példákkal igazoljuk, hogy Zrínyi és vitézei mi mindent tartanak különösnek, furcsának, elfogadhatatlannak a 19. században?

- a vár nem ég, nem füstöl,
- az Almás-patak felett eddig soha nem látott híd van,
- a bölények már kihaltak,
- kényelmesebb lóháton utazni, mint vasúton,
- már nem oszt a király földeket, nincs neki,
- a vonat, a sínek, a technika, az új tárgyak a Zrínyi-vitézeket ámulatba ejti,
- pénzt kérnek a vendégtől,
- az erdők, a tavak, a mocsarak eltűntek, kiszáradtak,
- a minaretek mind eltűntek,
- „Mikor mentek ki a törökök?”
- D.V. (Drávai Vasút) – Zrínyiék számára „Deus Videbit” (A jelmondattal visszacsatolhatunk a IV.1. modulhoz)

b) Mi mindent tartanak elfogadhatatlannak, idejét múltnak a 19. századi emberek Zrínyi és vitézei viselkedésében?

- Valami színésztrupp szökött meg mentében, jelmezekben és most bolondítják a világot,
 - (Kétszáz férfitagból álló színésztrupp vidéken?)
 - A vendéglős elszörnyülködik: ennyi úrnak hogy adjak én ingyen enni-inni?
 - Ökoljoggal intéznék el a dolgokat, nem törvény által, stb.
-

Játék az idővel. Keressétek ki, melyek azok a szövegrészek, amelyek valamely módon némi különbséggel megismétlődnek! Párosan dolgozzatok, T-táblázatban rögzítsétek a tapasztalatotokat!

a feltámadás előtti	a feltámadás utáni
szövegek különbségei	
Zrínyi csapata Dombóváron megtekinti Jókai drámáját a <i>Szigetvári vértanúkat</i>	a fővértnú szerint egy szó sem igaz az egészről
a kuruckori hagyományok hamisítója Thaly Kálmán tart előadást a kuruckorról D.V. Deus Videbit	valóságos „áfiumként” hallgatják D.V. Drávai Vasút
Zrínyi megemlíti, hogy a kirohanás előtt a zsebébe tett száz aranyat	A szigetiek föltámadásakor Zrínyi száz aranyat kétfelé tett dolmányában, melyet kiloptak belőle a „zsivány kontyosok”.
a hős kirohanása	Ui. a reporter, Perényi Miksa vakmerő ajánlatot tett, megvesztegette Zrínyit. Megismétlődik az egykori hőstett: amikor az oroszoknak már nem tudnak ellenállni, a Zrínyi-vitézek kirohannak és hősi halált halnak (sorsismétlés).

A konklúzió megfogalmazása:

Eszerint minden írás újraírása valaminek, s az alkotás nem az új epikus világ teremtésében, hanem a létező módosításában érvényesülhet.

IV.2.2. Korok tükrében

IV.2.2.1. Milyen viszonyban van szereplőivel az elbeszélő?

„Nem bírtam ellenállni az ingernek. Nem kegyelethiányból teszem Zrínyi iránt...ez csak forma. Választhattam volna egy más történelmi alakot is, de Zrínyi volt a legjobb, az ország első leventéje, akinek viselt dolgait mindenki ismeri Magyarországon, még a kisgyerekek is.” (sicc.: Ezért valamit már nekünk is tennünk kellene!)

A feltámadásra azok méltók, akik életüket áldozták a hazáért.

Teljesen bensőséges, ugyanakkor tiszteletet támaztó az elbeszélő hozzáállása hőiséhez. Hasonlatokkal, megszemélyesítésekkel, metaforákkal növeszti meg az alakját.

.....

Milyen képet fest az elbeszélő Zrínyiról?

Mikszáth kétszer is idézi Csáky György gondolatát: „Zrínyi minden földeknek és erdőknek ura le egész Csáktornyáig.”

A dombováriak a tenyerükön hordták őket, ünnepélyeket rendeztek a tiszteletükre, a hölgyek virágokkal borították el Zrínyit.

Lásd: Wlassics levelét⁸!

„Ha megbőszült, olyan mint egy tigris; ha jó kedve van, olyan, mint egy bárány.”⁹

Alapi Gáspár már pusztán a keze súlyáról felismeri Zrínyit.

Zrínyi egyéniségének varázsa¹⁰, humora¹¹, tekintélye, habitusa¹²

Zrínyi szórta a pénzt¹³.

Követett el hibákat, de folyton megmaradt gentlemannek¹⁴.

„Nem szabad elfelednünk, hogy Zrínyi Miklós hősi halált halt a hazáért.”

.....

Mennyiben tudott Zrínyi alkalmazkodni a megváltozott körülményekhez?

Eleinte nem akart, később igyekezett, majd már nem tudott, a végső megoldás azonban sajátosan Zrínyi-módon ment végbe (a részvényesek lekasabolása).

A szereplők jellemzését Mikszáth igen árnyaltan végzi: beszélteti, cselekedteteti hőseit, bemutatja a környezetüket, mások beszélnek a szereplőről, bemutatja a tárgyaikat stb.

⁸ I.m. p. 35.

⁹ I.m. p. 104.

¹⁰ I.m. p. 123.

¹¹ I.m. p. 55.,125., 152-153. 163. stb.

¹² I.m. p. 173. 175.

¹³ I.m. p. 166-167.

¹⁴ I.m. p. 187.

Milyen nyelvi megformálásokra figyeltél fel?

Zrínyi csak ült csendesen, mozdulatlanul, mintha kőből lett volna! – hasonlat
 XY egy nyugalmazott vén féreg – metafora
 „Nyugodtan ült ott, mint egy oroszlán, aki emészt.” Csonka metafora és hasonlat

Figyeld meg a szövegben előforduló költői képeket, alakzatokat! Írj te is ki néhányat!

A közvéleményről: „A sok szem, a sok száj összehordta” – szinekdoché
 „Magyarország a tapintat országa, és inkább tíz bűn, mint egy tapintatlanság.”
 – metafora, hasonlat
 „Hasadj meg, anyaföld, és nyeld vissza Zrínyi Miklóst! – komplex kép

Mivel számos költői kép és alakzat is van a műben, ez a gyűjtési feladat kissé el fog húzódni. Mégis érdemes rászánni az időt, mivel ezek a trópusok rendkívül szemléletesek, s ez által könnyen beláthatóak.

.....

IV.2.2.1.1. Milyen társadalombírálatot közvetít Mikszáth?

Valójában az egész mű a társadalombírálaton alapul. Mikszáth saját korának élő alakjaival népesítette be a művet. Az emberi kapcsolatok rendszere, a korrupció, a hivatalok működése, a rendőrség bemutatása, az egyes feltörekvő és lecsúszó rétegek ábrázolása erős társadalombírálatot tükröz, s a karcolatok a regény vége felé egyre inkább szatírába fordulnak.

Magyarország jogállam, a szabadság országa – így látják a 19. századi emberek. Ezzel szemben Zrínyi kegyetlenül leleplezi ezt az álságot¹⁵.

A hatalmon lévő osztály szellemi sivársága, tehetetlensége, az ügyek kaszinói asztaltársasággal rendeződése, törvényekbe kapaszkodása, a dzsentri önámítása és urizálása kiérdemli ezt szatírába hajló bírálatot.

Példaként említhetjük Rózeréket, a Kaszinóban zajló társadalmi életet, az egyházat vagy a parlament működését stb.

A Rózer-jelenség

Milyenek ők? – a tanulók spontán megnyilatkozásai

Általánosított fogalomként a feltörekvő kispolgár harácsoló, nagyravágyó típusát teremti meg Mikszáth. Építsük fel azt a skálát, amely bemutatja, Rózerék miként masíroztak diadalmasan fölfelé! Remek memóriagyakorlat, vajon megtalálod-e valamennyit?

Pénz – gyermekáldás – túl sok gyerek – ismét pénz – majd a Gondviselés megfosztotta őket a sok gyermektől – libériás inas – díszebéd (Zrínyi is vegyen részt rajta) – Rózeré né újságíróknak számol be az ebédről – kocsikázás – minisztert is szeretnének a következő

¹⁵ I.m. p. 117.

ebédre – Rózer Annának Juranics udvarol – fényes esküvő – Rózer úr cilindert viselt azóta, mióta királyi tanácsos lett.

Keress a róluk szóló epizódokban olyan idézetet, mely fenti állításainkat igazolja!

„E nagy örömmámorban csak egy bántotta Rózerékat, hogy az egész világnak meg nem mutathatják magukat.”¹⁶

Kinek a nézőpontjából követjük az eseményeket?

A műben végig jelen van a narrátor, tehát a mindentudó elbeszélő is szerepet kap. Ugyanakkor mégsem kizárólag az ő nézőpontja érvényesül. Az egyes megszólaló szereplők által is figyelhetjük az eseményeket, az alakuló, regényt formáló világot, ugyanis az egyes szereplők nézőpontjába is behelyezkedik.

Mikszáth kedveli a nézőpontváltó technikát, amelyet érdemes megfigyeltetni a diákokkal.

IV. 2.2.1.2. Keress ironikus részleteket! Magyarázd meg a jelentésüket!

„...a közhangulatot beszívja, mint az itatóspapír a zsírt”¹⁷

A közhangulat az emberek többségének érzelmét tükrözi, tehát emberi oldala miatt az emelkedettség körébe helyezhető. A második tagmondat a hétköznapi életből merít, alapvetően az emberi belátáson alapul, közönséges és egyszerű. Ebben a hasonlatban Mikszáth nem tesz egyebet, mint az emelkedett mellé helyezi a közönségeset, ezáltal az előbbi egyből lefokozódik, s a két tagmondat jelentése összekapcsolódva sajátos, ironikus hatást kelt az olvasóban.

.....

Milyen hatást váltanak ki az ironikus részletek?

– humoros, keserédes, gúnyos stb.

Az irónia fogalma – példákkal! **Írj te is példát hétköznapi iróniára!**

Például: Ezt jól megcsináltad! (vagyis épp ellenkezőleg: nem jól, hanem rosszul csinált valamit)

.....

¹⁶ I.m. p. 129.

¹⁷ I.m. p. 154.

Ne téveszd össze az iróniát a gúnnyal!

Az irónia a gúny szelídebb változata, mivel bírálata tárgyát úgy teszi nevetségessé, hogy közben mosolyt csal ki az olvasóból. Ezzel szemben a gúny mint stílus eszköz nem érez semmiféle megértést, együttérzést a bírált dologgal kapcsolatban, sőt a hibát vagy hiányosságot el is túlozza; éppen ezért érezzük fájó és maró hatásúnak. Legfőbb stílus eszköze a túlzás, a nagyítás (ennek idegen elnevezése: hiperbola).

Ajánlás – kitekintő:

NAGY Lajos: Képtelen természetrajz.

Budapest : Gulliver Lap- és Könyvkiadó Kereskedelmi Kft., 1994. ISBN 963 7447 05 7
(Szamárfüles könyvek)

IV. 2.2.1.3. Hajlamos vagy az iróniára? Mely jelekből gondold?

Válaszolj néhány összefüggő mondattal!

.....

.....

.....

IV.2.2.1.4. Milyennek tapasztalja az olvasó Zrínyi kora tükrében a 19. századot, és milyennek a 19. század tükrében Zrínyi korát? (kettéosztott napló – csoportmunkával)

Ilyennek látom Zrínyi kora tükrében a 19. századot	Ilyen lehetett a 19. század tükrében Zrínyi kora
haszonleső, korrupt, spekulatív	barbár, ökoljogon alapuló
fennhéjázó, nagyzó	erkölcsös, edzett, erőteljes
puhány	segítőkész, összetartó
akadékoskodó, tudálékoskodó	szókimondó, egyenes
bürokratikus	természetes
a forma uralkodik	értékekben gazdag
értékhiányos	

Milyennek tapasztalná Zrínyi kora tükrében napjaink világát, a 21. századot?

Gyűjtsük össze a legjellemzőbb kulcsszavakat!

A fogalmak akár fürtábrába is rendezhetőek, sőt mindezen fogalmak ellentéte piramis formába rendezve is felépíthető.

Felgyorsult, mechanizált, kaotikus, túlszabályozott, istent nem félő, embertársait nem tisztelő, képmutató, önző, nyereszkes, a haza dolgával nem törődő, puhány, korrupt, széthúzó stb.

.....

Zrínyi kora tükrében tényleg ilyenek látna most bennünket?

Rögtönzött szerepjátékkal mutassátok be elgondolásotokat!

Ezeket a jeleneteket közösen írhatják, csiszolhatják, átírhatják, újraírhatják a diákok. Ezt követően írásaikat kedvük szerint felolvashatják, de még jobb, ha előadják. Ha a csoportnak erre a feladatra több időre van szüksége, ez a játék visszatérhet a következő napok egyikén.

.....

.....

IV. 2.2.2. Gyűjtsétek ki a számotokra kedves, humoros jeleneteket! Egy-két ilyen kiragadott részt olvassatok fel, vagy meséljétek el, illetve egyszerű dramatikus játék formájában játsszátok el!

Rövid rögtönzött jelenetek: a választott részletet érdemes ismételt elolvasni, ezt követően a szereposztást, a kellékeket, a játékot megbeszélni, 25-30 perc felkészülési időt adni.

Ajánlott:

- A reneszánsz múzeum létrehozásának a terve
- Ribillió az operában
- A négy fős Történelmi Társulat tanácskozása a dombóvári rejtélyről
- Ebéd Rózeréknél
- Perényi Miksa megleckéztetése
- Zrínyi-hősök és a technika stb.

IV.2.3. A regény megoldása (médiaműfajok)

IV. 2.3.1. Riporterjáték

a) Valójában a médiaműfajok ismétlésére kerül sor:

Tájékoztató médiaműfajok					Véleményközlő médiaműfajok				
hír	közlemény	tudósítás	riport	interjú	cikk	esszé kommentár jegyzet	glossza	recenzió kritika	olvasói levél levél napló

A dombóvári események – Képzeld magad a korabeli sajtó helyszíni tudósítója szerepébe, s adj helyszíni közvetítést az eseményt követő napon Dombóvárról!

Műfaj: tudósítás – jellemzőit összeszedni!

b) Szövegműfajok alkotása – néhány ötlet a műben előforduló szövegműfajokra:

- Herman Ottó elképzelt cikke,
- a Vatikán által (a Piccoloban) közzétett körlevél,
- a *Pesti Gúnár* címlapja, szenzációja, néhány cikke,
- a Pester Lloyd cikke: *A dombóvári rejtélyes urak*,
- Rózerné reklamáló levele a vasúthoz (az elcserélt kosár),
- Egy fiatal libériás inas levele a barátjának (az elcserélt kosár),
- A Pesti Hírlap cikke: *Alapi kontra Perjéssi*,
- Oknyomozó riport: *Alapi úr kínos titkai*,
- Perényi cikke: *Hova tűnt Bobor ezredes?* Stb.

IV. 2.3.2. A regény folyamán hogyan változik, alakul Zrínyi és a Zrínyi-hősök sorsa?

Sajátos írói ábrázolást követhetünk: valójában Zrínyi „züllésének”, süllyedésének, a Zrínyi-hősök szétszéledésének lehetünk tanúi.

A feltámadt hősök kimagaslanak a 19. sz. kistílű, csak szavakban bátor, jelentéktelen alakjai közül. Saját erkölcsükkel az új kor korrupt világában nem tudnak létezni, asszimilálódni képtelenek, így valamiféle botlássorozat indul el, a veszteségek egyre nőnek: Zrínyi költekezése, gavallérsága, Boborné divatszamlái, megrögzött fegyver-, nyereg-, puszkavásárlási szokása, a bank csődje a katasztrófa felé sodorja őket.

Hogyan oldódik fel a konfliktus? Hogyan megy végbe a regény megoldása?

A megoldás deus ex machina-szerű. A király döntése megnyugtató: „a pört őfelsége kegyelemből törölte”. Ezt követi a kirohanás újbóli lehetősége, vagyis a sorsismétlés, mely megmenti hőseinket a nevetségességtől. Ráadásul a kormány is fellélegezhet, nem

kell dönteniük, sőt cselekedniük sem, továbbá az olvasó is megkönnyebbülhet, mivel nincs katarzis, így egy szelíd mosollyal nyugtázhatjuk a mindent kielégítő szép befejezést.

Végül megérkezik Gábor arkangyal, s a regény a *Szigeti veszedelem* soraival zárul:

„Gábriel bán lelkét két tized magával
Földrül fölemelé gyönyörű szárnyával...”

Differenciált feladat: Vesd össze a két szöveget! Milyen összefüggést találsz?

A bibliai kezdés és a költő Zrínyi eposzából vett zárás között vezet hőseink útja **vendégszövegtől vendégszövegig**.¹⁸

Zrínyiék halálukban nem Szigetvár alá, azaz nem a „valós” történelembe kerülnek vissza, hanem egy másik szövegbe lépnek át. A mű így nem egyszerűen a múlt „objektív” történelmét és a jelen társadalmát szembesíti, hanem a róluk szóló szövegeket írja újra, imitálja, tükrözteti.

Milyen más megoldást javasolnátok?

.....
.....
.....

Lesz-e újabb feltámadás? Lehet-e?

.....

Ki az, aki igazságot szolgáltat?

Melyik műben olvastál hasonlót: a jó király végül igazságot oszt. – Molière *Tartuffe*

Sorsismétlés, avagy menekülés lehet az a megromlott, elzüllött világból?

Morális válság, értékválság, sorsszimbólum.

Az epilógus¹⁹ – Értelmezd a szó fogalmát! Mely művekben talákoztál már ezzel a fogalommal?

(gör. epilogosz) 'utószó'

1. Az irodalmi művek törzsszövegétől különálló, azt magyarázó vagy összefoglaló befejezés. Az epikus és az értekező prózai művekben utószónak, a verses-költői alkotásokban utóhangnak nevezik. (Pl. Arany János: *Toldi és Epilógus* címmel verset is írt. Tolsztoj: *Háború és béke*, Bulgakov: *Mester és Margarita*). A drámai művekben a közönséghez forduló színész monológja és a darabhoz függetlenül illesztett utójáték elnevezése. 2. A klasszikus retorikában a peroráció, azaz a szónoki beszéd befejező, záró része.

¹⁸ EISEMANN György – H. NAGY Péter – KULCSÁR SZABÓ Zoltán: Irodalom tankönyv 16–17 éveseknek. Budapest : Korona Kiadó, 1999. p. 87. ISBN 963 9191 37 X

¹⁹ enciklopedia.fazekas.hu/retorika/Epilogus.htm -

IV. 2.3.3. Játsszunk a szóval!

a) Nyomkeresés: Zrínyi megjelenése, megszólalása, minősítése a Mikszáth-műben. (néhány részlet újraolvasásával). A kigyűjtött szintagmák, mondatok, gesztusok rendezése, megvitatása, összegzése, értékelése.

.....

b) Tudod-e, mit jelent?

Szókeresés, értelmezés (szótárak, lexikonok önálló használata) Mikszáth: *Új Zrínyiász* c. művében

A szavakhoz számos közmondás is kapcsolható. Keressünk minél többet!

habitus

(1. lelkialkat; 2. külső megjelenés; 3. öltözék ÉKsz. 1. köt. p. 494.)

toportyán

(1. farkas 2. medve ÉKsz. 2. köt. p. 1386.)

pl.: Éhes, mint a farkas vagy Farkas lakik a gyomrában

indóház

(vasútállomás, ÉKsz. 1. köt. p. 592.)

nádor

(a rendi Mo.-on a király után a legmagasabb közjogi méltóság, ÉKsz. 2. köt. p. 982.)

áfium

(ópium, ÉKsz. 1. köt. p. 8.)

karzat

(erkélyszerű, belső emeleti rész, ÉKsz. 1. köt. p. 656.)

pajkos

(jókedvűen, játékosan fürge, szertelen, csintalan, ÉKsz. 2. köt. p. 1075.)

szatócs

(kisebb vegyeskereskedés vezetője, ÉKsz. 2. köt. p. 1253.)

pl.: Nevet, mint a boltos kuttyája.

kanavász

(színes fonalból készült gyengébb minőségű, erősen kikészített pamut v. lenvászón, www.kislexikon.hu)

pl.: Megszappanozzák, mint a hetes vásznat. Ő sem jobb a Deákné vásznánál.

staféta

(1. sportban váltó, 2. gyorsfutár, ÉKsz. 2. köt. p. 1223.)

burnót

(szárított és porrá őrölt dohány, ÉKsz. 1. köt. p. 163.)

pl.: Nincs hozzá vágott dohánya.

pallos

(széles pengéjű, egyenes, hosszú kard, ÉKsz. 2. köt. p. 1078.)

pl.: Két éles pallos nehezen fér egy hüvelybe.

laikus

(1. nem szakképzett, ezért nem hozzáértő, 2. nem hivatásos, 3. világi, nem papi, ÉKsz. 1. köt. p. 813.)

grádics

(lépcső, ÉKsz. 1. köt. p. 473.)

Ezt a feladatot Google-kereséssel is meg lehet próbálni. Hány szó jelentését találják meg így a diákok? Gyűjtsék össze a találatokat, a hiányzókat pedig nézzék meg az ÉKsz.-ban! Azt is írják le, mely honlapokat használták! (pl.: www.kislexikon.hu; www.idegen-szavak.hu, estleg wikipedia)

IV.2.3.4. Készítsünk bibliográfiai hivatkozást a kezünkbe vett könyvekről!

SZERZŐ: Könyv címe. Kiadás helye: Kiadó neve, évszám. (Sorozat címe)

közösen:

MIKSZÁTH Kálmán: Új Zrínyiász. Budapest: Akkord K., cop. 2004.(Talentum diákkönyvtár)

SZERZŐ: Könyv címe. Kiadás száma. Kötet száma. Kiadás helye: Kiadó neve, évszám. oldalszám (p. x-y) (Sorozat címe)

közösen:

Magyar értelmező kéziszótár. (rövidítve: ÉKsz.) 5. kiad. 1. köt. Budapest: Akadémiai K., 1982. p. 163.

Készíts hivatkozást egy-egy általad választott könyvről!

.....

IV.2.4. Értékelés, önértékelés

a) A csoportok munkájának értékelése

Értékelőlap kitöltése (csoportos)

Számláljuk össze a gyűjtött korongokat! Jelöljüktacepaón a csapatok pontjait!

b) Önértékelés (kérdések, feladatok stb.)

1. Mely feladatokat végeztél legszívesebben? Indokold meg, miért!

.....
.....
.....
.....

2. Milyen új ismereteket szereztél? Néhány kulcsszóval jelöld ezeket!

.....
.....
.....
.....

3. Milyen segítséget kaptál a csoporttársaidtól és a tanáraidtól?

.....
.....
.....

4. Melyik volt számodra a legizgalmasabb feladat a második modulban?

.....
.....
.....

5. Melyik az a rész, részlet, amire biztosan sokáig emlékezni fogsz? Válaszolj néhány összefüggő mondattal!

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. Szívesen folytatnád tovább a munkát? Indokold röviden a válaszodat!

.....
.....
.....
.....

7. Ha a munkádat osztályoznod kellene, hányas osztályzatot adnál magadnak? Hányast adnál a csoportnak?

magamnak:

a csoportnak:

8. Miben szeretnél még ügyesebb lenni?

.....
.....
.....

Minden foglalkozás végén közösen összegezzük, értékeljük a foglalkozásokat. Megdicsérjük, ösztönözzük, serkentjük a diákokat, alapvetően sikerorientált magatartást, egészséges versenyszellemet alakítunk ki.

c) A szaktanárok értékelése

IV.3. Modul: Zrínyi-ábrázolások a képzőművészetben

Tudnivalók a modul feldolgozásához: Ez a modul három foglalkozásegységből áll: az első és a második foglalkozás képzőművészettel, a harmadik retorikával bővíti a tanulók képességeit, ismereteit. Ebben a modulban jól használhatók a képjegyzékben mellékelt művészeti ábrázolások.

Feltétel:

- Néhány olyan asztal, amely köré egy-egy csoport le tud ülni.
- Ismerjék a Google-kereső használatát.
- Legyen internetelérhetőség, esetleg nyomtató is.
- A feladatmegoldáshoz szükséges könyvek, szótárak, lexikonok stb.
- A Zrínyi-ábrázoláshoz szükséges anyagok (festékek, kréták, tollak, rajzlapok, kartonok, szén, gyurma stb.)
- A kiállítandó alkotásokat néhány csiptetővel felfogva spárgán rögzítjük (spárga, olló, csiptetők).
- A szóközi beszédre alkalmas témákat kifüggesztjük a falújságra.

Bevezetés

Ebben a modulban bemutatjuk gyűjtésünket, a képzőművészetből merített Zrínyi-ábrázolásokat, és előtérbe kerül a szóközbeszéd, a retorika.

- Adott szempontok szerint rendszerezzük anyagunkat.
- Önállóan is készítünk Zrínyi-ábrázolást.
- Az elkészült alkotásokból kiállítást rendezünk.
- Retorikai gyakorlatokat végzünk.
- Megvitatjuk, milyen a jó szóközbeszéd.
- Megnevezzük a szóköz feladatait.
- Megtanuljuk, hogyan épül fel a szóközi beszéd.
- Egyszerű szóközi beszédeket reprodukálunk.
- A kiállításunk anyagát zsűrizzük.
- Elkészítjük kiállításunk megnyitó beszédét, s végül megnyitjuk a kiállítást.

A modul elvégzése után a tanuló:

- Új képzőművészeti alkotásokat ismert meg.
- Képes önállóan gyűjtőmunkát végezni.
- Meg tud nevezni néhány **Zrínyi-ábrázolást**.
- Logikailag rendszerez egy adathalmazt.
- Önállóan elkészít egy Zrínyi-ábrázolást.
- Újabb rendezőelv alapján kiállítást rendez.
- Jártas a retorika alapvető szakkifejezéseiben.
- Jártasságot szerez a retorika-tudomány körében.
- Képes egy alkalomhoz illő szóközi beszéd megszerkesztésére.

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után:

- Felismer néhány neves képzőművészeti alkotást.
- Felismeri a **Zrínyi-ábrázolásokat**.
- Logikailag rendszerezni tud egy adathalmazt.
- Önállóan elkészít egy Zrínyi-ábrázolást.
- Tudja, hogyan kell kiállítást rendezni.
- Jártas a retorikai alapvető szakkifejezéseiben.
- Tudja, mit várnak el az emberek a szónoktól.
- Meg tudja írni, fel tud építeni egy szónoki beszédet.
- Értékeli a gyűjtött anyagot, részt vesz a kiállítás rendezésében.
- Artikuláltan, megfelelő hangsúllyal és hanghordozással szólal meg.
- Beszéde kifejező és választékos.

IV.3.1. Zrínyi portréja különböző képzőművészeti alkotásokon

Mutassuk be az Internet-böngésző segítségével a gyűjtött Zrínyi-ábrázolásokat!

(Lásd: 8. sz. mellékletet, a képjegyzéket)

A gyűjtött képek és a szövegrészek alapján Zrínyi egy-egy jellemtulajdonságának megfogalmazása; vállalt szerepeinek: politikus, hadvezér, költő – felvázolása.

A gyűjtött képek mentése, dokumentumba rendezése.

A gyerekek keressenek rendezési szempontokat! Pl. képzőművészeti alkotások, (festmények, szobrok, grafikák stb.) Másik csoportosítási lehetőség: a dédapa hőstettét ábrázoló, vagy a költőt és műveit bemutató alkotások stb.

Zrínyi-ábrázolások a képzőművészetben:

1. Szubaritsch György rézmetszete Zrínyi könyvének címlapjához
2. *Zrínyi Miklós apoteózis*a (olajfestmény, 16-17. század fordulóján)
3. Barabás Miklós *Zrínyi Miklós* (1842, Kiscelli Múzeum, Budapest)
4. *Zrínyi Miklós halála* (ismeretlen német mester rézmetszete, 1664-65)
5. *Zrínyi a szigetvári hős* (rézmeszet, 1665)
6. Johann Peter Kraft *Zrínyi kirohanása* (1825, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest)
7. *Zrínyi Miklós képmása* (Jan Thomas olajfestménye)
8. Orosz István grafikája Zrínyi Mikósról (másolat)
9. Metin Yurdanur : *Zrínyi Miklós és Szulejmán* (1994, Szigetvár)
10. Kőszeghy Gyula: *Zrínyi Miklós* (1926, Pécs)
11. Somogyi József: *Zrínyi Miklós* (1968, Szigetvár)
12. Makrisz Agamemnon: Zrínyi-emlékmű – Szigetvár a kórház előtt; anyaga vörösréz lemez, készült: 1988.

Zrínyi-festmények	Zrínyi-szobrok	Zrínyi-grafikák, rézmetszetek
Zrínyi Miklós apoteózisa	Metin Yurdanur : Zrínyi Miklós és Szulejmán (1994, Szigetvár)	Szubaritsch György rézmetszete Zrínyi könyvének címlapjához
Barabás Miklós: Zrínyi Miklós	Kőszeghy Gyula: Zrínyi Miklós (1926, Pécs)	Zrínyi Miklós halála
Zrínyi Miklós képmása (Jan Thomas, olaj)	Somogyi József: Zrínyi Miklós (1968. Szigetvár)	Zrínyi a szigetvári hős
Johann Peter Kraft: Zrínyi kirohanása (1825)	Makrisz Agamemnon: Zrínyi-emlékmű – Szigetvár a kórház előtt; anyaga vörösréz, 1988.	Orosz István grafikája Zrínyi Miklós

IV.3.2. Készítsünk Zrínyi-portrét!

IV.3.2.1. Feladat: Készítsen minden csoport különféle technikával Zrínyi-ábrázolást! (a csoportban akár több technika is kipróbálható, például: tusrajz, lavírozott alapú vízfestés, zsírkrétarajz, szénrajz, gyurma, applikált kép stb.)

IV.3.2.2. Rendezzünk kiállítást az elkészült Zrínyi-ábrázolásokból! Zsűrizzük, értékeljük is azokat!

Mire ügyelsz a zsűrizés során? Karikával jelöld a megfelelő választ!

- a) tartalomra, amit az alkotás közvetít
- b) a formára, különösen a szép keretezésre
- c) a feldolgozás módjára (a paszpartu²⁰ minőségére)
- d) a tartalom és a forma egyensúlyára
- e) a mű által kiváltott hatásra

IV. 3.2.3. Kinek az alkotása tetszett? Indokold néhány érvel, hogy miért ezt a művet jelölted meg!

.....

.....

.....

.....

²⁰ Paszpartu fr. (passepartout) = papíroskeret fényképhez, rajzhoz, metszethez. Szerepe: kiemeli az alkotást.

IV.3.3. foglalkozás: Retorika

IV.3.3.1. A retorika fogalma

A **retorika**²¹ szó a görög *rhétoriké techné* kifejezésből származik: az ékesszólás művészete. Ennek latin fordítása az *ars oratoria*. Ezekből rövidültek a *retorika* és az *oratoria* kifejezések.

Szinonimái: szónoklattan, ékesszólás tudománya, a szóbeli megnyilatkozás tudománya.

A szónoki beszéd fajtái

Írj egy-egy példát az Új Zrínyiász c. műből az alábbi szövegtípusokra!

Tanácsadó beszéd (politikai beszéd): Bánffy beszéde Zrínyihez: Egyezz meg a bebörtönzött foglyaiddal!

Törvényszéki beszéd (védő- vagy vádbeszéd): Polonyi bűnrészességgel vádolja a kormányt

Alkalmi beszéd (ünnepi beszéd):

Wlassics miniszter beszéde Zrínyi Miklóshoz
Rózer úr pohárköszöntője, melyet az ifjú párhoz intéz

Retorikai gyakorlatok:

A nyilvános beszéd felépítése, a szövegszerkesztés lépései az anyaggyűjtéstől a megszólalásig.

Állítsd időrendbe a beszéd előkészületeinek fázisait!

- 7 a szöveg kidolgozása
- 1 témaválasztás, címadás, a szövegtípus kiválasztása
- 5 az anyag elrendezése
- 9 önellenőrzés, próbaelőadás
- 10 a szöveg megszólaltatása
- 4 anyaggyűjtés
- 8 a szöveg emlékezetbe vésése
- 6 vázlatírás
- 3 elővázlat készítése
- 2 a kommunikációs körülmények feltérképezése

²¹ enciklopedia.fazekas.hu/retorika/Klasszikus_retorika.htm

Milyen a jó szónok?

Milyen elvárásaink vannak a szónokkal szemben?

Quintilinátustól - a csoporttársadig: az előbbiről hallottunk, az utóbbit ismerjük.

Gyűjtsd össze, melyek azok a jegyek, amelyekről a hiteles szónok felismerhető!

hiteles és rendezett személyiség, tisztességes, találemény, felkészült, jó a memóriája, az előadókészsége, szabatos nyelvi megformálásra törekszik, jó a stílusérzéke, választékos, igényes, megjelenése szimpatikus, kisugárzó személyiség, stb.

.....

.....

A szónoki beszéd felépítése – a tanult ismeretek felelevenítése

az érvelő szövegek fölépítése – **Mit takar a mozaikszó: berbicáb?**

bevezetés, elbeszélés, részletezés, bizonyítás, cáfolás, befejezés

Szóban megbeszéljük, melyek a beszédmű részei, és mi az egyes részek szerepe. Következzen néhány érvelési feladat!

Lényeges, hogy te magad dönts el: a téma mellett vagy inkább a téma ellen akarsz érvelni. Ezt követően kettéosztott naplóba rendezett kulcsszavakkal rögzítsd főbb gondolataidat! Szükségszerű, hogy mindkét oldalon legyenek érveid, hiszen csak így válhatsz komoly vitapartnerre. Az érvelés lényege a meggyőzés. Társadat nem legyőzni, hanem éppenséggel a saját nézőpontodra hangolva meggyőzni kell. Még sikeresebb lehetsz, ha a gyengébb érvek felől közelítesz, s fokozatosan haladsz az erős érvek felé.

Játék: Zrínyi láncra verette Bobor ezredet. Gyűjtsünk érveket Bobor ezredes büntetése ellen és mellett – kettéosztott naplóba rendezve!

Bobor megérdemelte : -)	szegény Bobor ezredes : -(
kicsalta az emberek pénzét a kölcsönkért pénzt sohasem adta meg az uniformis és rendjelei kölcsönöztek számára csupán tiszteletet szájhős iszákos, alkoholista	szűk anyagi körülmények között élt feltűnően szép, fiatal felesége volt társasági ember Zrínyi önkényesen bántalmazta felszarvagták kinevették, kigúnyolták

Szónoki beszéd kidolgozására alkalmas témák:

- Wlassics Gyula közoktatásügyi miniszter levelének felolvasása – pátosszal
- Köszöntő beszéd Zrínyiék Budapestre érkezése alkalmából
- Parlamenti felszólalás, hozzászólás
- Zrínyi beszéde a katonáihoz stb.

Minden csoport kidolgoz egy témát. A csoporttagok együtt gyakorolnak, majd ugyancsak ők döntenek el, kik azok, akik a **házi szónokversenyen** bemutatják produkciójukat.

Differenciált feladat: Valakinek az írásbeli, másik gyerekeknek a szóbeli megnyilvánulás az erőssége. Aki nem a szónokversenyre gyakorol, az a kiállítás megnyitó beszédét szövegezheti. A szónokverseny lebonyolítása lehet egy rendhagyó délutáni vagy akár az esti tábortűzi program része is. Engedjük, hogy a diákok szervezzék meg a verseny lebonyolítását, sőt a zsűrizési feladatokat is maguk lássák el. A bírálatok után a helyezetteket korongokkal, s egyéb ajándékokkal jutalmazzák.

IV.3.3.2. Írjuk meg a hamarosan megnyíló kiállításunk megnyitó beszédét!

Tedd fel azokat a kérdéseket, amelyek megválaszolása megkönnyíti az ünnepi beszéded megírását!

Mi a kiállítás elnevezése? Mi a kiállítás témája? Hol? Mikor van az esemény? Milyen alkalomból nyílik?

Kikhez szól a kiállítás? Milyenek a bemutatott alkotások? Kik az alkotók?

Milyen technikával készültek a művek? Milyen érdekességeket fedeztél fel? (vonalvezetés, ecsetkezelés, színek, formák, technikai megoldás, egyéb)

Milyen hatást vált ki belőled a kiállítás? Kiknek ajánlod? Stb.

.....

IV.3.4. Értékelés, önértékelés

a) A csoportok munkájának értékelése

Értékelőlap kitöltése (csoportos)

Számláljuk össze a gyűjtött korongokat! Jelöljük tacepaón a csapatok pontjait!

b) Önértékelés (kérdések, feladatok stb.)

1. Mely feladatokat végezted legszívesebben? Indokold meg, miért!

.....

2. Milyen új ismereteket szereztél? Néhány kulcsszóval jelöld ezeket!

.....

3. Milyen segítséget kaptál a csoporttársaidtól és a tanáraidtól?

.....

4. Szívesen folytatnád tovább a munkát? Röviden indokold a válaszodat!

.....

5. Ha a munkádat osztályoznod kellene, hányas osztályzatot adnál magadnak? Hányast adnál a csoportnak?

magamnak:

a csoportnak:

6. Miben szeretnél még ügyesebb lenni?

.....

c) A szaktanárok értékelése

IV.4. Modul: Zrínyi és az utókor

Tudnivalók a modul feldolgozásához: a tanult ismereteket kvíz-játék formájában rögzítjük, ismételjük. Zrínyi-verseket gyűjtünk, elemzünk, tájékozódunk a legújabb Zrínyi-kutatásokról.

Feltétel:

- Néhány olyan asztal, amely köré egy-egy csoport le tud ülni.
- Legyen internetelérhetőség, esetleg nyomtató is.
- Ismerjék a Google-kereső használatát.
- A feladatmegoldáshoz szükséges könyvek, szótárak, lexikonok stb.
- Előre sokszorosított cikk és a hozzá tartozó feladatlapok.
- Tollak, füzetek, írólapok.

Bevezetés

- Ebben a modulban megfejtjük a Zrínyi-kvízt.
- Gyűjtünk néhány Zrínyiről szóló verset.
- A versekről beszélgetünk, felolvassuk azokat.
- Felkutatjuk, hogy a többi művészeti ág milyen Zrínyi-feldolgozásokat kínál.
- Cikket olvasunk a Zrínyi-vár hollétének kutatásáról.
- Szövegértést írunk.
- Szerepjátékokkal zárunk.

A modul elvégzése után a tanuló:

- önállóan megold egy kvízzjátékot
- megír egy szövegértést ellenőrző feladatlapot
- képes egy szerepjátékban közreműködni
- internet segítségével képes néhány Zrínyi-verset felkutatni
- képes a verset felolvasni, érzelmileg is megragadni
- tájékozódott a legújabb Zrínyi-kutatásról

A tanulási feladatokhoz tartozó rész célkitűzések

A tanuló a tanulási feladatok elvégzése után:

- Ismeri a kvízzjátékokat.
- Kész néhány egyszerű szerep megformálására.
- Gyakorlottabbá vált a szövegértés-írásban.
- Fejlődött az kiejtése, az olvasás képessége.

IV.4.1. Zrínyi-dalok

Ráhangelődés: Kvíz-játékkal

IV.4.1.1. Zrínyi Miklós-kvíz

1. Mivel szereztek vagyont Zrínyiek?
 - a) **marhakereskedelemmel**
 - b) gabonatermesztéssel
 - c) fegyverkészítéssel
2. Hogyan került Zrin vára a család tulajdonába?
 - a) **királyi adományként**
 - b) öröklés révén
 - c) hódítás útján
3. Ki írt a végvári vitézekről?
 - a) Janus Pannonius
 - b) **Balassi Bálint**
 - c) Bornemissza Péter
4. Minek az elismeréseként kapta a horvát báni címet?
 - a) **Buda ostroma**
 - b) Eger vár ostroma
 - c) Drégely vár ostroma
5. Hol akartak a törökök várat építeni Zrínyi portyázásai ellen?
 - a) Babócsa
 - b) Somló
 - c) **Monoszló**
6. Mit tett Zrínyi a török rabokkal?
 - a) karóba húzatta őket
 - b) **velencei gályák evezőspadsoraiba adta el őket**
 - c) szabadon engedte őket
7. Ki vezette Szigetvár ellen a törököket?
 - a) I. Szelim
 - b) II. Szelim
 - c) **Nagy Szulejmán**
8. Ki volt az ostromlók hadvezére Szigetvárnál?
 - a) Ferudin bej
 - b) Szelaniki Musztafa
 - c) **Szokollu**

9. Ki volt Mikszáth kortársa, aki festményt készített Zrínyi Miklósról?
- Zichy Mihály
 - Barabás Miklós**
 - Székely Bertalan
10. Hol található a Zrínyiek emlékhelye?
- Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Bolyai János Katonai Műszaki Karán**
 - Szigetváron
 - Z(e)rin várában
11. Milyen néven emlegették Zrínyi Miklóst?
- a Törökverő Bán
 - a Magyar Mars**
 - a Törökök Átka
12. Ki rendezett filmet Zrínyi Miklósról?
- Makk Károly
 - Zsurzs Éva**
 - Tímár Péter
13. Melyik nem Zrínyi-mű?
- Szigeti veszedelem
 - Az török áfium ellen való orvosság
 - Búcsú Váradtól**
- 13+1. Ki származik a Zrínyi családból?
- Bethlen Gábor
 - II. Rákóczi Ferenc**
 - Thököly Imre

Értékelés: Ha van hibátlanul megoldott teszt a csoportban, azért a csoport 5 jutalomkorongot kaphat.

Hogyan sikerül megoldanod kvíz-játékot? Értékeld önmagad!

- a) hibátlanul b) egy-két hibával c) több hibával, hibapontok száma:

IV.4.1.2. Feladat: Gyűjtsünk Zrínyi Miklósról szóló verseket Google-kereséssel! Olvasd fel a neked legjobban tetsző verset!

Például:

Baka István: *ZRÍNYI*,

Babits Mihály: *Zrínyi Velencében*,

Kereszthury Dezső: *Zrínyi*,

Kölcsey Ferenc: *Zrínyi dala* (1830), *Zrínyi második éneke* (1838).

Babits Mihály: Zrínyi Velencében

Szent Márk dicső terén, melyet mélán tapostam,
valaha régesrég egy másik bús magyar,
méltóbb költő mint én, és hős mint senki mostan,
tiport hatalmasan, ki tudta mit akar!

Ki tudta mit akar s nem tudta, hogy a roszban
fogyhatlan a világ s nem tudta, hogy hamar
ide vágy vissza a földről hol bármi sorsban
élni és halni kell; mely ápol s eltakar.

Ezt mind nem tudta még s árva honára gondolt
s döngött csizmája a márványon s lelke tombolt,
látván sok harci jelt ős ívek oldalán.

Alkonyfelhő borult lagúnára, piarcra,
felhőn az angyalok készültek már a harcra,
melyre a holtakat felkölté Alderán.

- Mire utal a vershelyzet? Gyűjtsük ki a lehetséges tartalmi elemeket!
- A vers alapszerkezete az „itt” és az „ott” – a Velencéhez és Magyarországhoz fűzött érzelmi viszonyt mutatja be. A történeti és kulturális hagyomány, valamint a jelen ellentétére épül. Az ottani és a hazai szereplehetőségek közt ambivalens a viszony.
- Térbeli és időbeli távlatait is keressük ki a versnek! Valaha – mostan, innen – onnan, innen – oda, onnan – ide. Mi tartja fenn ezt a viszonyt? Az emberi vágyak, a vágyódás.
- Milyen a verszárlat? (a *Szigeti veszedelem* c. eposz 14-15. két záróénekét idézi, eposzra utaló zárlat)
- Mivel tudnád kiegészíteni az első feladatban adott válaszodat a verseket megismerve? Hogyan változott meg számodra az eddig ismert Zrínyi portré? Bús magyar, méltóbb költőnek vallja őt Babits, mint önmagát, hazája gondjával volt elfoglalva, a haza érdekeit önnön érdekei fölé helyezte stb.

Figyeld meg a vers formáját! Mit tanultál erről a műformáról?

szonett²²

Igen, ez a petrarcai szonett, formája 14 soros versszerkezet. Hangzása kivételes (Virág Benedek elnevezése: „hangzatka”); kötöttsége nagy fokú, ezért a legintenzívebb, ambivalens lírai tartalmak kifejezésére a leghatásosabb.

Szakasztagolása a leggyakrabban 4+4+3+3, a négysoros strófa a „quartina”, a háromsoros a „terzina”.

Ritmikailag a sor eredetileg hendekaszillabus.

Az alaptörvényektől való eltérések száma és mértéke idővel megnőtt, a szabad vers korában már akár minden 14 soros vers szonettnek tekinthető.

A versforma két klasszikusa: Petrarca és Shakespeare.

Petrarcánál az alapforma: a b a b a b a b c d e c d e (vagy: c d c d c d)

Shakespeare-nél az alapforma: a b a b c d c d e f e f g g

IV.4.1.3. Nézzetek utána Google-kerséssel, hogy a Zrínyi-témakörnek milyen egyéb művészeti feldolgozása született! (film, zene stb.)

Társművészetek - A Zrínyi tematika, illetve az *Új Zrínyiász* c. mű egyéb feldolgozásai

Ha tehetjük, mutassunk be egyik-másikból egy - egy részletet!

Filmművészet:

Zrínyi (1973) - Rendezte: Zsurzs Éva

Zene:

Történelmi rock-musical *Zrínyi 1566* címmel

Zrínyi Miklós születésének 500. évfordulójának tiszteletére készült *Zrínyi 1566* című rock-musical. Rendezte: Moravetz Levente - Zene: Balásy Szabolcs, Horváth Krisztián, Papp Zoltán

Dohnányi Ernő (1877-1960)

Zrínyi-nyitány (1896). A művet a nagyközönség számára először 1996-ban a Zeneakadémián, a mű keletkezésének és a zenekar alapításának 100 éves évfordulója alkalmából rendezett hangversenyen mutatta be a Műegyetemi Zenekar.

²² enciklopedia.fazekas.hu/verstan/Szonett.htm

Kodály Zoltán: Zrínyi szózata (énekkar)

Kodály Zoltán legnagyobb arányú, szimfónia-méretű kórusműve baritonszólóra és ötszólamú, hangszerkíséret nélküli nagy vegyeskarra készült 1954-ben. Előadása közel 18 percet vesz igénybe, ilyen méretű acappella kompozíció nem született szerzője életművében.

Szövegét Kodály állította össze Zrínyi Miklós gróf, költő és hadvezér-politikus 1663-ban keletkezett *Az Török áfium ellen való orvosság...* című politikai-hadtudományi röpiratából. Zrínyi hozzávetőleg ezer sorából Kodály hatvanat emelt ki; a lehetőségig mellőzve a korhoz kötött elemeket, s a maradandót, az általános érvényűt mutatva meg benne.

IV.4.2. Szövegértés

IV.4.2.1. A diákok cím nélküli szöveget kapnak, ugyanis a szövegértés egyik feladata a címadás.

ZRÍNYI MIKLÓS ELTEMETETT VÁRÁT KUTATJÁK

MTI

2010. május 19., szerda 12:57

Csaknem 350 évig még a pontos helyét sem ismerték a kutatók, hogy hol állt a költő és hadvezér, Zrínyi Miklós egyetlen magyarországi vára. A korabeli leírások alapján tudni vélték, hogy valahol a Mura mentén, a mai horvát-magyar határ térségében magasodott egykor a földvár, de csak az utóbbi három évben sikerült meglelni a törökök által lerombolt erődítményt. A zalai Belezna és a somogyi Örtilos közelében, a magyar-horvát határfolyónak számító Mura magyar oldalán sikerült beazonosítani a vár helyét, ahol nyáron megkezdődhet a régészeti feltárás.

A dédapja szigetvári küzdelmét megörökítő Szigeti veszedelem írója 1661-ben építtette a Zrínyi-Újvárat, amely mindössze három évig állt. A törökök ugyanis győztes csatájuk után a földdel tették egyenlővé, és ezzel évszázadokra a feledés homályába merült – idézte fel Padányi József, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem tanára a Beleznan e témában tartott konferencián.

Nyom nélkül

Földvár lévén nem maradtak kőfalak, épületek, rablásra kiszemelhető területek, ezért sem volt információ az erőd pontos helyéről. Hosszú ideig a kutatók is azon vitakoztak, hogy hol állt valójában. Az áttörést három évvel ezelőtt egy műszeres kutatás hozta meg, amelynek során indirekt módon próbáltak bizonyítékot találni a régészek és a történészek.

„Nem a vár helyét kerestük, hanem 1664-es ostromának a nyomait. Sem előtte, sem utána ezen a területen nem volt nagy kiterjedésű csata, így többek között a meglelt puskagolyók révén igazolni tudtuk, hogy hol állt a földvár” – részletezte a kutató.

Most már bizonyos, hogy a zalai-somogyi megyehatáron épült az erőd, maga a vár a mostani somogyi területen, a védművek egy része pedig Zalában. A Mura túlsópartján, horvát oldalon egy ellenerőd is állt.

Padányi József úgy fogalmazott: Zrínyi Miklós korának katonai zsenije volt. Olyan pontra telepítette a várat, ahonnan a Muraközbe vezető vízi átjárót ellenőrizni tudta. Itt olyan gázló volt és híd is állt, amelyet a közeli Kanizsa várát megszálló törökök szintén előszeretettel használtak portyázásaik során. A hadvezér úgy építtette meg az erődöt, hogy a területet egy dombvonulat védte, három oldalról pedig víz fogta közre. Két oldalról a Mura, harmadik oldalán pedig egy felduzzasztott halastó ölelte. Zrínyi a terep kínálta lehetőségeket is kihasználta: például nem vágatta ki a növényzetet, hanem beépíttette azokat a várba. A támadó törökök egy nagyjából 300 méter széles sávba szorultak be, aminek következtében a védők nagy pusztítást tudtak végezni körükben.

Szulejmán síremlékének kupolája

Zrínyi hadserege nem volt nagy, mindössze néhány száz főből állt, a vár azonban stratégiai jelentős szerepet töltött be. A Muraközt, saját birtokait, de a hazát is védte vele. A nehezen bevehető erődöt a majdnem egyhónapos véres ostrom után végül mégis csak el tudták foglalni a törökök.

Hogy végre pontosan meg lehessen határozni az egykori vár helyét és belső szerkezetét, azt a Nemzeti Kulturális Alap régészeti kollégiumánál elnyert másfél millió forint segítheti. Ennek az összegnek a felhasználásával a Somogy és a Zala megyei múzeumi igazgatóság nyáron megkezdheti az alaposabb régészeti kutatást az egyébként nehéz, erdős terepen.

Vándor László, a Zala megyei Múzeumok Igazgatóságának igazgatója már az 1970-es évektől igyekezett beazonosítani a helyszínt, a pontos leírást pedig az 1990-es évekre sikerült megadnia. Ennek nyomán a Hadtörténeti Intézettel és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemmel az utóbbi években térképészetileg is felmérték az erődöt, és ekkor végezték el a szondázó ásatást is.

Kilőtt golyók mindenütt

Az akkor e területen talált tárgyi emlékekről elmondta, hogy rengeteg kilőtt golyóra leltek, továbbá néhány kerámia és kályhacsempe is előkerült. Most leginkább a vár kútját szeretnék megtalálni, mert az a korabeli leírásokból ismert, hogy ennek különös jelentősége volt. „Amikor a törökök elfoglalták a várat, az oda beszorult és menekülni nem tudó őrséget lemészárolták, a holttesteket pedig a kútba szórták. Ez bosszú volt, ugyanis a kúton állt az a kupola, amelyet Szulejmán szultán szigetvári síremlékéről hozott el Zrínyi. A törökök ezt vissza is vitték” – idézte fel Vándor.

Ha sikerül feltárni a várat, nem titkolt cél, hogy valamiképpen bemutathatóvá tegyék a történelmet kedvelő turisták számára. Jancsecz Lajos, Belezna polgármestere felfedte, hogy a tervek megvalósítása érdekében a környékbeli településekkel is összefogtak, hogy együtt pályázzanak. Úgy fogalmazott, hogy ha Horvátország is belép az Európai Unióba, „akár fürdőnadrágban is jöhetnének” szomszédjaink, akik talán még nagyobb becsben tartják a Zrínyieket.

Azt már Padányi József tette hozzá, hogy a közelben húzódó, még az 1950-es években épült erődvonallal, vagyis a magyar Maginot-vonallal kiegészítve egyfajta történelmi tanösvényt is létrehozhatnának a térségben. Ezzel nemcsak a szinte elfeledett történelmi örökség válik megismerhetővé, hanem turisztikai szempontból kitörési lehetőséget is biztosítana a vadregényes határ menti vidéknek.

A szövegértési feladatlapot minden diák egyénileg tölti ki. A kitöltésre hagyjunk 45 percet!

IV.4.2.2. Szövegértési feladatlap

1. Adj címet a szövegnek! 1 pont

2. A cím és a szöveg milyen viszonyban van egymással? 1 pont

3. Kinek a festményével illusztrálnád az első bekezdést? 2 pont
 (Zrínyi Miklóst, a költőt kell ábrázolnia)

4. Hol állhatott Zrínyi vára? Négy érdemi jegyet említs! (két helyes válaszért jár egy-egy pont) 2 pont

- valahol a Mura mentén,
- a mai horvát-magyar határ térségében magasodott
- a zalai Belezna és a somogyi Örtilos közelében
- Mura magyar oldalán

5. Idézd azt a mondatot, amely a vár stratégiai szerepéről szól! 2 pont
 „A Muraközt, saját birtokait, de a hazát is védte vele.”

6. Igaz vagy hamis az állítás? 5 pont

a)	Vándor László, a Zala megyei Múzeumok Igazgatóságának igazgatója nem tudta azonosítani a helyszínt, bár pontos leírást adott.	H
b)	Zrínyi Miklós 1661-ben építtette a Zrínyi-Újvárat, amely mindössze 1665-ig állt.	H
c)	Jancsecz Lajos, Belezna polgármestere felfedte, hogy a tervek megvalósítása érdekében a környékbeli településekkel is összefogtak, hogy együtt pályázzanak.	I
d)	Amikor a törökök elfoglalták a várat, az őrséget lemészárolták, a holttesteket a kútba dobták, hogy annak vizét megmérgezzék.	H
e)	A megtalált puskagolyók alapján tudták pontosítani a vár helyét.	I

7. Értelmezd Jancsecz Lajos, Belezna polgármesterének szavait: „»akár fürdőnadrágban is jöhetnének« szomszédjaink, akik talán még nagyobb becsben tartják a Zrínyieket.”!

3 pont

Ha Horvátország is belép az Európai Unióba, akár útlevél nélkül, egy délutáni kirándulás céljából is átjöhetnek a határon – megtekinteni a várat.

8. Miért nem maradt semmi nyom a várról? Három összetett mondattal indokold meg állításodat! 5 pont

Például: Nem maradt semmi nyom, földvár lévén nem maradtak meg a kőfalak.

- a).....

 b).....

 c).....

d) Milyen típusúak a fenti összetett mondatok?

Mellérendelő, következtető és magyarázó.

9. Mivel lehetne vonzóvá tenni turisztikai szempontokat követve Zrínyi-várat, hogy minél több ember látogassa? Legalább 3 elemet említs a szöveg alapján és ezt további hárommal egészítsd ki a saját elképzelésed szerint! 6 pont

Kettéosztott napló módszerével dolgozz!

A szöveg alapján:	Elképzelésem szerint:
a vár kútjának bemutatásával	lovagi tornajátékokkal
a korabeli kerámia és kályhacsempék kiállításával	kézműves foglalkozások mesterek irányításával
történelmi tanösvény létrehozásával	túraajánlat, akadályverseny

10. Értelmezd az alábbi fogalmakat, add meg a kifejezések jelentését! 8 pont

a) *földvár* – kora középkori katonai erődítmény, földből, földsáncokból alakított vár, amelynek falait a gerendák közé töltött föld alkotta, földsáncokkal védett hely

.....

b) *kupola* – építészeti alkotás félgömb alakú boltozattal lezárva

.....

c) *Európai Unió* – az európai államok politikai, gazdasági, pénzügyi szövetsége

.....

d) *erődítmény* – védművek rendszere

.....

11. Tedd közzé a Turisztikai Magazinban azt a hirdetést, mely a látogatók figyelmét hívja fel a Mura magyar oldalán feltárt várra, valamint az elkészült a nevezetességekre!

5 pont

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Összesen: /40

Az értékelés:

Először engedjük, hogy a csoport végezze el az értékelést (zöld színnel javítanak). A csoportértékelést követően frontálisan is javítjuk a munkákat.

A szerzett pontok korongra váltása:

91–100 %	kiváló	5 korong
79–90 %	jó	3 korong
65–78 %	közepes	2 korong
51–64 %	gyenge	1 korong
0–50 %	nagyon gyenge	nem kap korongot

Szándékosan adtam 5 korongot a kiváló teljesítményért, ezzel is jelezve, hogy küzdeni érdemes.

IV.4.2.3. Szerepjátékok

Időközben a csoport néhány próbával, gyakorlással, szöveg tanulással eljutott arra a szintre, hogy közönség elé lépjen. Nemcsak a dramatikus játékokat adhatjuk zárásként elő, hanem a legjobb szónokokat is meghallgathatjuk. Nem a kellékeket, hanem a mozgást, a pergő játékot, a nyelvi leleményeket helyezném előtérbe. Lényeges, hogy pozitív, egész közösséget érintő játékkal fejezzük be az utolsó foglalkozást.

IV.4.3. Értékelés, önértékelés

Jelöld a táblázatban, hogy melyik értéktartományba számítható be a munkád! Azt is karikázd be, hogy ezzel a teljesítménnyel hány korongot szereztl a csapatodnak!

a) A csoportok munkájának értékelése

Értékelőlap kitöltése (csoportos)

Számláljuk össze a gyűjtött korongokat! Jelöljük tacepaón a csapatok pontjait!

b) Önértékelés (kérdések, feladatok stb.)

1. Mely feladatokat végeztél legszívesebben? Indokold meg, miért!

.....

2. Milyen új ismereteket szereztl? Néhány kulcsszóval jelöld ezeket!

.....

3. Milyen segítséget kaptál a csoporttársaidtól és a tanáraidtól?

.....

4. Szívesen folytatnád tovább a munkát? Röviden indokold a válaszodat!

.....

5. Ha a munkádat osztályoznod kellene, hányas osztályzatot adnál magadnak? Hányast adnál a csoportnak?

magamnak:

a csoportnak:

6. Miben szeretnél még ügyesebb lenni?

.....

I. függelék

Szakirodalom-jegyzék, a felhasznált nyomtatott és digitális anyagok, adatbázisok, linkek

Forrásjegyzék

1651. Adriai tengernek Syrenaia. In: *A magyar irodalom története. A kezdetektől 1800-ig*. Főszerk. Szegedy – Maszák Mihály.

Budapest : Gondolat, 2007. p. 438–486. ISBN 978 963 693 006 6

A Zrínyi család helye és szerepe a magyar történelemben. In: *Történelem tanári kincsestár*. Budapest : Raabe Tanácsadó Kft., 2011. december

BÁBOSIK István: *A nevelés elmélete és gyakorlata : [egyetemi-főiskolai tankönyv]*.

Budapest : Tankönyvkiadó, 1999. ISBN 963 19 1335 4

BAKÓ Zsuzsanna: *Székely Bertalan*.

Budapest : Kossuth, 2009. ISBN 963 09 5928 5 (Metropol könyvtár : A magyar festészet mesterei, 3.)

A barokk évszázada. In: Bánki István – Forgách Anna – Pála Károly: *Irodalom a 9. osztály számára*.

Celldömölk : Apáczai Kiadó, 2006. p. 281–293. ISBN 963 464 592 5

Barokk művészet. In: *Művészettörténeti atlasz*. Szerk. Sarkadi Péter

[Kaposvár] : Holló és Társa, 2005. p. 80-83. ISBN 963 684 302 3

EISEMANN György – H. NAGY Péter – KULCSÁR SZABÓ Zoltán: *Irodalom tankönyv 16 – 17 éveseknek*.

Budapest : Korona Kiadó, 1999. p. 87. ISBN 963 9191 37 X

FALUS Iván – SZIVÁK Judit: *Didaktika*. 2. kiad.

Pécs : Comenius Bt., 2004. ISBN 963 86711 8 1

FISHER, Robert: *Tanítsuk gyermekeinket gondolkodni történetekkel*.

Budapest : Műszaki Kiadó, 2002. ISBN 963 16 2592 3

FRIZON, Léobard: *Zrínyi Miklós a törökök réme*.

H.n.: K.n., 1969.

GRANDPIERRE K. Endre: *Fekete hóesés : Nyomozás háromszáz év távolából egy történelmi gyilkosság felderítésére hiteles kordokumentumok elemzése alapján, és a két Zrínyi Miklós élete*.

Budapest : Móra, 1970.

Hajas Zsuzsa: *A reflektív gondolkodás fejlesztése fogalmazási gyakorlatokkal*. [Elhangzott előadás az I. Vályi András anyanyelv-pedagógiai konferencián.

Budapest, 2009. november 28.)]

JANKOVICS József: *Egy vaddisznó átváltozásai. ; Bethlen Miklós: Emlékirat. In: Száz rejtély a magyar történelemből.* Főszerk. Halmos Ferenc. 2. jav. kiad. Budapest : Gesta K., 1997. p.104–105. ISBN 963 8229 29 2

KACSICS MIOSICS András - KARNARUTICS Barna: *Zrínyi énekek : A szigetvári hős Zrínyi Miklós alakja a szomszéd népek költészetében.* Ford. Kiss Károly. Budapest : Katonai Kiadó, 1956.

KAPPANYOS András: *A magyar irodalom képes atlasza.* Budapest : Holnap Kiadó, cop. 2008. ISBN 978 963 346 837 1

KELECSÉNYI László Zoltán: *Magyar irodalom.* Budapest : Athenaeum 2000, cop. 2001. ISBN 963 9261 46 7 (Atlasz, 8.)

Király Erzsébet: A „Syrena”-kötet előszava. In: *Irodalom : tanári kézikönyv 15-16 évesek számára készült tankönyvhöz.* [Összeáll.] Gintli Tibor, Schein Gábor. Budapest : Korona, 1998. p. 46-52. ISBN 963 9036 77 3

Klaniczay Tibor: A Szigeti veszedelem elemzése. In: *Irodalom : tanári kézikönyv 15-16 évesek számára készült tankönyvhöz.* [Összeáll.] Gintli Tibor, Schein Gábor. Budapest : Korona, 1998. p. 37-45. ISBN 963 9036 77 3

Klaniczay Tibor: *Zrínyi Miklós.* Budapest : Országos Neveléstudományi Intézet, 1949. (Tanulj jobban!: Irodalom, 2.)

KOLLÁR Katalin, N.: *Pszichológia pedagógusoknak.* Szerk. Szabó Éva. Budapest : Osiris, 2004. ISBN 963 389 672 X (Osiris tankönyvek, ISSN 1218-9855)

KOVÁCS Sándor Iván: *ADRIAI TENGERNEK SYRENAIA GROFF ZRINI MIKLOS.* Nyomtatta Bécben a' Koloniai Vduarban Kosmerovi Máté CZászár ő Felsége Könyvnyomtatója. ANNO. M. DC. LI. Hasonmás kiad. Budapest : Akadémiai Kiadó, : M. Helikon, 1980. ISBN 963 05 2423 6

Kovács Sándor Iván: Az idő és hírnév. In: *Irodalom : tanári kézikönyv 15-16 évesek számára készült tankönyvhöz.* [Összeáll.] Gintli Tibor, Schein Gábor. Budapest : Korona, 1998. p. 52-58. ISBN 963 9036 77 3

KRON, Friedrich W. : *Pedagógia.* Budapest : Osiris, 2003. ISBN 963 389 403 4 (Osiris tankönyvek, ISSN 1218-9855)

A magyar barokk irodalma. Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem.. In: *Irodalom : tanári kézikönyv 15-16 évesek számára készült tankönyvhöz.* [Összeáll.] Gintli Tibor, Schein Gábor. Budapest : Korona, 1998. p. 30-46. ISBN 963 9036 77 3

Magyar értelmező kéziszótár. Szerk. Juhász József 5. kiad. Budapest : Akadémiai K., 1982. ISBN 963 05 302 7

Mátyás király életéről való elmélkedés. In: *Zrínyi Miklós válogatott prózai írások.* Sajtó alá rend. Bán Imre

Budapest : Szépirodalmi Könyvkiadó, 1954. p. 19-59.

MIKSZÁTH Kálmán: *Új Zrínyiász.*

Budapest : Akkord Kiadó, cop. 2004. ISBN 963 9429 46 5 (Talentum diákkönyvtár, ISSN 1217-6931)

Ne bánts a magyart! In: *Zrínyi Miklós válogatott prózai írások.* Sajtó alá rend. Bán Imre

Budapest : Szépirodalmi Könyvkiadó, 1954. p. 59-89.

NEMERE István: *A Zrínyi család.*

[Budapest] : Anno, 2005. ISBN 963 375 405 4

O. NAGY Gábor – RUZSICZKY Éva: *Magyar szinonimaszótár.*

Budapest : Akadémiai Kiadó, 1978. ISBN 963 05 1607 1

O. NAGY Gábor: *Magyar szólások és közmondások.* 6. kiad.

Budapest : Talentum, 1998. ISBN 963 645 008 0

ORLOVSZKY Géza: Zrínyi Miklós. In: *Magyar irodalom.* [írták: Aczél Géza et al.]

Szekszárd : Pannonica Kiadó, 2002. p. 96–104. ISBN 963 9252 50 6 (21. századi enciklopédia, ISSN 1589-0848)

ÖRKÉNY István: Egyperces életrajz. In: *Egyperces levelek.* Szerk. Radnóti Zsuzsa 3. bőv. kiad.

Budapest : Palatinus, 2004. p. 5. ISBN 963 9487 75 9 (Örkény István művei, ISBN 963 85775 9 2)

Pannon enciklopédia 5. Magyar nyelv és irodalom.

Budapest : Dunakanyar 2000 Könyvkiadó, 1997. p. 236-237. ISBN 963 8397 70 0

PERJÉS Géza: *Zrínyi Miklós és kora.* 2. bőv. kiad.

Budapest : Osiris, 2002. ISBN 963 389 256 2 (Osiris monográfiák)

Pethőné Nagy Csilla: *Irodalomkönyv 9.* 4. kiad.

Budapest : Nemzeti Tankönyvkiadó, 2005. ISBN 963 9376 42 6

Pethőné Nagy Csilla: *Irodalomkönyv 11.* 4. kiad.

Budapest : Nemzeti Tankönyvkiadó, 2007. ISBN 978 963 9589 03 2

Pethőné Nagy Csilla: *Módszertani Kézikönyv.*

Budapest : Korona Kiadó, 2005. [!2007.] ISBN 978 963 9589 05 6

PÓK Imre: *Zrínyi a katona.* 5. jav. és bőv. kiad.

Mezőtúr : Magánkiadás, 2004.

SUGÁR István: *Szigetvár és viadala.*

Budapest : Zrínyi Katonai Kiadó, 1976. ISBN 963 326 26 7

SZABÓ Dezső: Feltámadás Makucskán. In: *Magyar elbeszélők* 3. köt.

Budapest : Szépirodalmi Kiadó, 1961. p. 443–471.

SZEPES Erika: Zrínyi és az eposz. In: *Olvassuk együtt! : [felsőoktatási tankönyv] : II. [kötet] : A vers mint alma*
Budapest : Nemzeti Tankönyvkiadó, 1999. p. 210–240. ISBN 963 18 9546 7 [II. kötet]

SZILÁGYI Ferenc: *Főnixmadár : Zrínyi a költő és hadvezér.*
Budapest : Móra, 1968. (Nagy emberek élete)

Új magyar tájszótár. [Főszerk. B. Lőrinczy Éva]
Budapest : Akadémiai Kiadó, 1979–2002. ISBN 963 05 1810 4

Wiedermann Gábor: *Zrínyi, a tollforgató.* Lektorálta Gelencsér Katalin.
H.n. Magyar Honvédség Oktatási és Kulturális Anyagellátó Központ, 1992. Tervszám: 91/18

Zrínyi énekek : A szigetvári hős Zrínyi Miklós alakja a szomszéd népek költészetében.
Ford. Kiss Károly
Budapest : Katonai Kiadó, 1956.

Zrínyi Miklós prózai munkái. Sajtó alá rend. és a jegyzeteket írta Kulcsár Péter.
Budapest : Akadémiai Kiadó, 2004. ISBN 963 05 8122 1

ZRÍNYI Miklós: *Szigeti veszedelem : hősköltemény : [teljes, gondozott szöveg] ... szerk., sajtó alá rend. és a jegyzeteket összeáll. Király Erzsébet*
Budapest : Ikon, 1995. ISBN 963 7948 85 6 (Matúra. Klasszikusok, ISSN 1215-7287, 10.)

ZRÍNYI Miklós: *Szigeti veszedelem ; Az török áfium ellen való orvosság.*
Budapest : Európa, 2003. ISBN 963 07 7410 0 (Európa diákkönyvtár, ISSN 1215-4989)

HASZNOS LINKEK

www.google.hu
www.wikipedia.hu
www.kislexikon.hu
www.idegen-szavak.hu
www.szininimaszotar.hu
www.ertelmezoszotar.atw.hu
www.mek.iif.hu

LETÖLTÉSEK

- Szabadban játszható játékok : www.fsz.bme.hu/mtsz/szakmai/zk36.htm
- Magyar hadvezérek : wikipedia.org/wiki/Kategória:Hadvezérek
- Feltámadás : www.whoisjesus-really.com/.../403.0.html
 - www.wikipedia.org/wiki/Feltám
- enciklopedia.fazekas.hu/
- ref@bibl.u-szeged.hu
magyarnyelv@c3.hu
enciklopedia.fazekas.hu/retorika
www.retorikaiskola.hu
enciklopedia.fazekas.hu/retorika/Klasszikus_retorika.htm
enciklopedia.fazekas.hu/verstan/Szonett.htm

1. sz. melléklet (11. o.)**Szabadban játszható játékok** www.fsz.bme.hu/mtsz/szakmai/zk36.htm

Adj király katonát! (10-20 fő számára javasolt játék): A megfelezett társaság egymással szemben egysoros vonalban áll fel, erősen fogva egymás kezét. Felváltva egy-egy játékos a másik csapat "hívásának engedve" megpróbálja az őt kérők láncát átszakítani két játékos között. Ha sikertelen a kísérlete, az ellenfél csapatánál marad, ha eredménnyel járt, akkor az áttörés helyéről az egyik játékos saját csapatába viheti. A mondóka szövege: "Adj király katonát! Nem adok! Akkor szakítok! Szakíts, ha bírsz! Kit kívánsz? XY-t!" Start!

2. sz. melléklet – Közmondáskártyák

Csata után okos a magyar

Csak annak tetszik a
hadakozás, aki nem
próbálta

Hadakozás és
gonoszság
együtt járó
szomszédtság

Inába száll a
bátorsága

Ügyes, mint a süket
kutya, erre hívják, és
arra szalad

**Idővel, dérrrel
a kökény is
megériik**

3. sz. melléklet (12.o.)

„Magyar hadvezérek” – hu.wikipedia.org/wiki/Kategória:Hadvezérek

A	H folyt.	N folyt.
<u>Alvinczi József</u>	<u>Hanusfalvi Petrich András</u>	<u>Nádasdy Ferenc (hadvezér)</u>
B	<u>Hunyadi János</u>	O
<u>Bajalich Ádám</u>	J	<u>Ozorai Pipó</u>
<u>Batthyány Károly József</u>	<u>Jaksics Demeter</u>	P
<u>Batthyány Ferenc (horvát bán)</u>	<u>Jiskra János</u>	<u>Giuseppe Paganini</u>
<u>Bedeghi Nyáry Pál</u>	K	<u>Pálffy Miklós (hadvezér, 1552–1600)</u>
<u>Belos bán</u>	<u>Keglevich Péter</u>	R
<u>Beriszló Péter</u>	<u>Kinizsi Pál</u>	<u>Ráskai Gáspár</u>
C	<u>Kolonits Ádám</u>	S
<u>Csanád vezér</u>	<u>Kováts Mihály</u>	<u>Szilágyi Mihály</u>
<u>Czeczey Lénárd</u>	<u>Köcski Sándor</u>	T
D	<u>Kray Pál</u>	<u>Thury György</u>
<u>Dobó István</u>	<u>Kávássy Kristóf</u>	<u>Tomori Pál</u>
<u>Dózsa György</u>	M	W
E	<u>Magyar Balázs</u>	<u>Wesselényi Ferenc</u>
<u>Esterházy Antal</u>	N	Z
G	<u>Nádasdy Ferenc (katonatiszt)</u>	<u>Zrínyi Ilona</u>
<u>Görgey Artúr</u>	<u>Nádasdy Tamás</u>	<u>Zrínyi Miklós (költő)</u>
<u>Gyulay Ignác</u>	<u>Némethy Gergely</u>	<u>Zrínyi Miklós</u>
H		<u>Zrínyi Péter</u>
<u>Hadik András</u>		

4. sz. melléklet

Szócikk Zrínyiről (15. o.)

Zrínyi Miklós, gróf (horvátul: *Nikola Zrinski*) (Ozalj, 1620. május 1. – Kursanecz, 1664. november 18.) horvát bán, Zala és Somogy vármegyék főispánja, nagybirtokos főnemes, **költő, hadvezér és politikus.**

Az Oszmán Birodalom elleni harcot összefogással, *nemzeti párt* szervezésével kívánta elérni. 1663-64-ben nagy hadi sikereket aratott, azonban a bécsi udvar veszni hagyta sikereit és békét kötött a szultánnal. Zrínyi bizalma ekkor megrendült a Habsburgok iránt. Politikai fellépését 1664-ben, a Csáktornya melletti vadászatot bekövetkeztetett váratlan halála akadályozta meg. Főbb művei: *Mátyás király életéről való elmélkedések, Szigeti veszedelem, Az török áfium ellen való orvosság.*

Jelmondata: **Sors bona, nihil aliud** (Jó szerencse, semmi más.)

vagy

Zrínyi (Zrínyi VII. Miklós) dédapja. Apja Zrínyi (III.) Miklós. A horvát Šubić nemzetségből származott, mely 1347-től a zrini kastély után gróf Zrínyinek nevezte magát. Első felesége: Frangepán Katalin. Az 1526. évi mohácsi csata után I. Ferdinánd pártjára állt, majd részt vett a törökök által ostromolt Bécs védelmében. 1542-től, miután 400 horvát harcossal felmentette a Pest ostrománál nehéz helyzetbe került birodalmi német, osztrák és magyar hadakat, Horvátország bánjává tették. E tisztségéről

1557-ben lemondott. Szüntelenül harcolt a terjeszkedő oszmán hatalom ellen: Somlyónál, Kostajnica váránál és Babócsánál fényes győzelmet aratott a törökön. 1546-ban királyi adományként megszerezte a Muraközt Csáktornyával, ezzel megalapozta családjá hatalmát.

1557-től Szigetvár kapitánya, majd királyi kincstárnok. 1564 második házasságkötése Eva von Rosenberggel.

Zrínyi ellenezte a törököknek való sarcfizetést. Ezért I. Szulejmán szultán 1566-ban százezres hadával ostrom alá vette a szigetvári várat, melyet Zrínyi mintegy 2500 emberrel védett. Augusztus 9-étől szakadatlanul tartott az ostrom, a 600 főre olvadt védősereg fokozatosan a belső várba szorult. A Bécs védelmére Győrnél felsorakozott császári seregtől hiába várt felmentést, sőt a hosszan tartó szárazság kiszárította a várat védő mocsarakat, vizesárvákat. 1566. szeptember 8-án Zrínyi a 300 főre fogyatkozott védősereggel kitört a lángokban álló belső várból. A törökök elfogták és lefejezték. Fejét megfélemlítésül lándzsára tűzve küldték el a császári seregeknek. Vitézi halála miatt mind Magyarországon, mind Horvátországban hősként tisztelik.

Ettől jóval rövidebb terjedelmű szócikk is elegendő!

5. sz. melléklet (17. o.)

Zrínyi pályakép

A Fazekas Mihály Gyakorló Gimnázium *enciklopedia.fazekas.hu/* honlapja alapján

Zrínyi Miklós pályaképe (részlet)

Zrínyi Miklós (1620-1664)

1620. május 1-jén született a horvátországi Ozalyban vagy Csáktornyán a Muraközben. Édesanyja, Széchy Magdolna korán meghalt, apja, Zrínyi György 1626. december 26-án halt meg. 1621-ben született öccse, Zrínyi Péter.

1626. február 2-án apjuk Pázmány Péter gondjaiba ajánlotta „*árva fiait*”. December 14-én Zrínyi György végrendelkezett Pázmány pozsonyi kúriájában: a katolikus vallásban kérte neveltetni fiait.

II. Ferdinánd Sennyei István püspököt nevezte ki az árvák főgámjává, Pázmány csak közvetve irányította taníttatásukat. Sennyei püspök protestáns kapcsolatai és a rokon Batthyányak Németújvárott meghitt családi környezetet biztosítottak a Zrínyi árváknak.

1628-35 között Grazban, Nagyszombaton és Bécsben tanul jezsuita iskolákban.

1628-ban a király főlovászmesterré nevezi ki.

1636-ban Itáliába utazik út, itt szerzi meg barokk műveltségét, és alapozza meg könyvtárát.

1638-tól életét a török elleni küzdelemnek szenteli.

1642-44-ben kénytelen-kelletlen harcol a harmincéves háborúban.

1646. február 11-én házasságot köt Draskovich Mária Eusébiával (szerelmes verseiben Violának nevezi).

1648. május elején Bécsben leteszi a horvát báni esküt.

1650. szeptember 24-én meghalt első felesége.

1652 tavaszán Bécsben feleségül vette Löbl Mária Zsófiát.

1655. március 15-én a pozsonyi országgyűlésen mellőzik a nádorválasztásnál. 1663. augusztus 9-én a király kinevezi „*az egész magyar hadsereg főparancsnokának*”. 1664 januárjáig főparancsnok.

1663-64-ben vívja a diadalmas téli hadjáratot.

1664. november 18-án meghal a Csáktornya melletti karsuneci erdőben. (A közvetlen szemtanú, a Zrínyinél vendégeskedő Bethlen Miklós önéletírásában elsőként veti fel kételyét a titokzatos vadkannal szemben.)

A költő és hadvezér prózai művei a török elleni harcot, az egységes nemzeti hadsereg felállítását szolgálták. A *Tábori kis tracta* egy átfogó katonai kézikönyv egyetlen elkészült fejezete. A *Vitéz hadnagy* katonai elmélkedések laza gyűjteménye; középpontjában az ideális hadvezér tulajdonságainak megrajzolásával. A *Mátyás király életéről való elmélkedések* című munkájában Mátyást az ideális uralkodónak tartja, s megrajzolásánál Zrínyi sokat merít Machiavelli *A fejedelem* című művéből.

A Ne bántsd a magyart! Az török áfium ellen való orvosság című nagyhatású tanulmányának első részében a helyzetképet rajzolja föl. Zrínyi európai-, sőt világtörténelmi kontextusban vizsgálja az ország helyzetét, s rámutat arra, hogy egyetlen hatalomnak sem áll érdekében a magyarság segítése (elsősorban a török elleni harcban). A belső helyzetet az önzés, a széthúzás gyengíti. A 2. részben az önálló és állandó hadsereg felállításának igényét fejt ki; a hadsereg parasztokból állna, a nemesség anyagi támogatásával.

A zárógondolat – „*Elfussunk? nincs hová, sohun másutt Magyarországot meg nem találjuk, senki a maga országából barátságunkért ki nem megyen, hogy minket helyeztessen belé. A mi nemes szabadságunk ez ég alatt sohun nincs, hanem Pannóniában. Hic nobis vel vincendum, vel moriendum est*” - majd Vörösmarty Szózatában teljesedik ki: „*Itt élned, halnod kell!*”

1651-ben Bécsben jelent meg az *Adriai tengernek syrenaia*. A cím emblematikus és enigmatikus. A szirén a barokk esztétikában a költő jelképe (Tasso és Marino is használja); az Adriai-tenger pedig a Zrínyi birtok és Magyarország határa.

A cím jelentése: Zrínyi Miklós magyar költő. Tudatosan felépített kötet: tartalmazza első feleségéhez írt szerelmes verseit, az ún. idilliumokat, epigrammákat, a *Feszületre* című ódát, a *Szigeti veszedelmet*, s a kötetet a *Peroratio* zárja.

1647-48 telére készült el főműve, a *Szigeti veszedelem*. A megírás körülményeiről a 9. ének első négy versszakában számol be, hivatkozva arra, hogy a műalkotáshoz szükséges nyugalmat állandóan megzavarja a kanizsai török.

Zrínyi 15 énekben, 1566 versszakban adja elő dédapja 1566-os helytállását, a szigeti ostrom, a vármegyszállítás történetét.

Az eposzát a barokk esztétikai értékítélet a legmagasabb rendűnek tartja. Dédapja emlékének, az elérendő esztétikai, poétikai és morális célnak a nagyformátumú műfaj felelt meg. A két főhős Zrínyi és Szulejmán azonos erkölcsi szintről indulnak, a török vezérből azonban zsarnok lesz, Zrínyi viszont megdicsőül.

Ovidius hatását mutatja a mű 15 énekre bontása (*Metamorphoses*). Vergiliustól veszi át Juranics és Radivoj tragikus kalandjának motívumát, Tassótól a szerelmi szálak szövését, a kétféle szerelemfelfogást, -szembeállítást.

Zrínyinek a műben több paradoxont kellett hitelesítenie. Egy küzdelemnek csak akkor van tétje, hitele, ha a szembenálló felek megközelítően azonos nagyságrendűek. (itt hatalmas túlerő: 100000 / 2500); másrészt magyar vereséget erkölcsi győzelemmé kellett váltania.

Az ellentmondást erkölcsi, eszmei szinten úgy oldja fel az elbeszélő, hogy Zrínyi és a magyarság összeforrott, erkölcsös közösség; a mű végére széthúzóvá váló török sereg ellentéte. Az első ostromot csak a tizedik énekben írja le. Az eposzi

konvencióknak megfelelően szereplőket rendel egymás mellé a két táborból: Zrínyi - Szulejmán; Deli Vid - Demirhám.

A mű legnagyobb értéke a rendkívül tudatos kompozíció. **Az expozíció (1-6. ének)** három szálon indítja a cselekményt: Isten haragja az égből, Arszlán budai basa vállalkozása, Zrínyi imája. A három szálat a harmadik énekben fogja össze Zrínyi. **A fő cselekményt a 7-13. ének** tartalmazza. Szerkezeti és világképi szükségszerűség a galamb elfogása, hiszen a véletlen, a szerencse forgandósága a barokk világkép egyik központi gondolata. **A befejezés a 14-15. ének.** A 14. énekben az alvilág, a pokol erői kapcsolódnak be a küzdelembe, a 15-ben a mennyei légió is, s ez nem csupán a kötelező isteni gépezet szerepeltetése a műben, hanem ezzel Zrínyi a barokk egyik legfőbb kompozíciós eljárását, a fény és árnyék, fény és sötétség elvét alkalmazza. A barokk világképének megfelelően Zrínyi és a magyar sereg apoteózisával ér véget az eposz.

Az első énekben megfogalmazza Zrínyi a magyarok bűnhődésének okait. Zrínyi saját ítéletét Istennel, illetve a törökökkel mondatja ki. A magyarok elfordultak Istentől, ennek következtében megsértik az erkölcsi normákat. Az alapvetően vallásos jellegű érvelésben nyoma sincs a korra oly jellemző felekezeti egymásra mutogatásnak; bár a mű egésze a katolicizmus szellemiségét sugallja, a büntetés jogosságát sugalló érveket a protestáns prédikátoroktól veszi át Zrínyi. Ily módon Zrínyi azt is érzékelteti, hogy a kereszténység, illetve az ország védelme érdekében túl kell emelkedni a felekezeti vitákon. Szelim, Szulejmán apja a büntetés okát adja meg: az egység hiánya, a magára maradottság, a vezérnélküliség.

Az értékrend csúcspontján az Istennek tetsző élet, illetve az ezt megvédő hős áll („*miles Christi*”). Ezt követi **a hírnév,** mely a véges emberi életet a halál után is élte. Majd **a közösségért felelősséget vállaló, a közösséget szolgáló ember** képviseli Zrínyi számára az eszményt.

A Szigeti veszedelem személyes hitelű eposz, hiszen szerzője tárgyához értő hadvezér volt, aki „*nem iszonyodásból ismerte az embervért, mint az udvari költők*”, és „*aki maga is benne van az eposzban, maga is epikus hős*”.

6. sz. melléklet

Örkény István: *Egyperces életrajz* (1968)

„Amikor megszülettem, olyan feltűnően szép voltam, hogy a főorvos karjára vett, és szobáról szobára végigmutatott a klinikán. Azt mondják, még mosolyogtam is, amitől a többi mamák irigyen felsóhajtottak.

Ez röviddel az első világháború kitörése előtt történt, 1912-ben, s azt hiszem, ez volt egyetlen teljes értékű sikerem. Ettől kezdve életem folytonos dekadencia. Nemcsak szépségemből vesztettem, fogaimból s hajamból hullattam el, hanem a külvilággal szemben is egyre inkább alulmaradtam.

Se akaratomnak nem tudtam érvényt szerezni, se tehetségemet kihasználni. Hiába tudtam, hogy író akarok lenni, apám patikus volt, s ahhoz ragaszkodott, hogy én is az legyek. S még ez se volt neki elég! Arra vágyott, hogy több legyek nála, s amikor patikus lettem, még egyszer egyetemre küldött, hogy vegyészmérnök is legyek. Újra várhattam négy és fél évig, amíg szívvel-lélekkel az írásnak szentelhettem magam.

De meddig? Alig vettem néhány mély lélegzetet, amikor kitört a háború. Magyarország hadat üzent a Szovjetunióknak, s engem kivittek a frontra, ahol hamarosan megverték a mi hadseregünket, engem pedig elfogtak az oroszok. A fogságban megint

eltöltöttem négy és fél évet, de hazatérve újabb viszontagságok vártak, melyek nem könnyítették meg az én írói pályámat.

Már ebből is mindenki láthatja, hogy amit ilyenformán a világra sikerült hoznom - néhány kisebb-nagyobb regényt, öt-hat novelláskötetet, két színdarabot -, úgyszólván titokban írtam, néhány szabad órámban, melyeket sikerült ellopnom a történelemtől. Talán ez az oka, hogy mindig szűkszavúságra törekedtem, rövidsége, pontosságra, a lényegre keresve, sokszor kapkodva, minden csöngetéstől összerezzenve, mert sem a postától, sem más érkezőtől nem sok jót várhattam. Ez a magyarázata annak is, hogy újszülöttként talán elértem a tökéletességet, de aztán csak koptom, csúsztam, bukdácsoltam, és bár egyre jobban kitanultam a mesterségemet, önmagam, a bennem rejlő beteljesülést mindig elérhetetlennek éreztem.”

Örkény István: Egyperces életrajz (1968) - In: Visszanézve, Budapest, Szépirodalmi 1985; ÚJABB, BŐVÍTETT KIADÁS: Egyperces levelek, Budapest, Palatinus, 2004, 5.

7. sz. melléklet - magyarnyelv@c3.hu

LEVÉL A KURSANECI EMLÉKOSZLOPRÓL

Érdeklődéssel olvastam az idei kettős szám 177–178. lapján Kiss Farkas Gábor és Laczházi Gyula cikkét a kursaneci Zrínyi-emlékoszlopról. Most végre részletes ismertető jelent meg erről az emlékről. [...]

Olcsó pénzért két nap alatt Csáktornyára (ma Èakovec) értek. Rázott a kocsi, és «szörnyű hévség» uralkodott, ezért itt egy napot pihentek. Megváltoztatva útitervüket nem Zágráb felé, hanem Varasdra indultak. Keresztülmentek azon az erdőn «a' hol Zrínyi Miklósnak a vad kantól elszabatása miatt épült emlékköve áll.»

Itt álljunk meg egy pillanatra. A Zrínyi-kőről eddig még csak a Pallas Lexikonban sikerült találnom valamit. Azt hiszem, érdemes citálnom:

«*Zrínyifalva (Kursanec) kisközség Zala vm. csáktornyai járásában (1891) 328 horvát lakos. A z.-i erdőben (a Dráva közelében) áll Zrínyi Miklós grófnak a költőnek kőszobra, melynek feliratából az tűnik ki, hogy Zrínyit vadászat alkalmával a vadkan ölte meg, míg Gróf Zrínyi Miklós a költő halála c. műben E. Dervarics Kálmán minden kételyt kizáró adatok nyomán bebizonyította, hogy Zrínyit 1664. nov. 18. esti 5–6 óra közt bécsi kormány által felfogadott Póka István vadász orozva lőtte agyon.*»

A cikk szignója TH–V, amely a feloldás szerint nem más, mint Thirring Gusztáv. Hogyan lett az emlékköböl ötven év múlva kőszobor? Híres-neves statisztikusunk sajnos nem volt művészettörténész, s ezért nem tulajdonított különös jelentőséget a kőnek, mint műalkotásnak. Igaz, Fabricius Endre sem. Viszont mindketten voltak annyira megbízható tudósítók, hogy az emlék létezését bizvást elfogadhatjuk. Ma persze már országhatár választ el minket a kursaneci erdőtől. A magyar útikönyv az emlékről már nem, csak a hajdani eseményről ír. Felületesség? Vagy belesüllyedt a vizenyőbe? [...]

H. J. előfizető
Sopron, Deák tér 21–23.

II. függelék

JÓ PÉLDÁK, JÓ GYAKORLATOK

1. Alkoss egyetlen egyszerű mondatból különféle szövegeket! Próbáld ki a médiaműfajokat! Írd meg hír, tudósítás, riport, interjú, glossza, baráti levél, napló stb. műfajokban!

Zrínyi katonái kaszabolni kezdték a részvényeseket.

2. Készítsünk el a Zrínyi család honlapját! (szűkítve valamelyik Zrínyi Miklósét)

3. Teremthetünk érdekes szituációt, például az RTL-klub reggeli műsorában Zrínyi Miklós barátai, ellenségei, szerelmei a meghívott vendégek. Milyen párbeszéd hangozhatna el? Fogalmazz meg néhányat ezekből!

III. függelék

Képjegyzék: Zrínyi-képek

1. Barabás Miklós: Zrínyi Miklós (1842)

2. J. Th. G. Boutatas metszete 1664

3. korabeli metszet a költőről

4. Johann Peter Kraft: Zrínyi kirohanása (1825)

5. szerző ismeretlen - Zrínyi Miklós

6. Hollósy Simon: Zrínyi kirohanása. 1896, olaj, vászon

7. Metin Yurdanur : Zrínyi Miklós és Szulejmán szultán (1994. Szigetvár)

8. Kőszeghy Gyula (1926. Pécs)

9. Somogyi József: Zrínyi Miklós (1968. Szigetvár)

10. A várvédő Zrínyi

11. ZRÍNYI MIKLÓS, A SZIGETVÁRI HŐS (Zünd Máttyás egykorú metszete után)

12. Jan Thomas: Zrínyi Miklós portréja

